

Omsorgsovertakelser 1955 – 2022 (Tvangsvedtak)

Analyse og bakgrunn.

Dette er ikke bare en analyse av tall og trender – men en gjennomgang av et rettspolitisk felt som i stor grad har unngått kritisk gransking.

Analysen dokumenterer utviklingen av tvangsomsorgsovertakelser i Norge gjennom 67 år, og danner grunnlaget for Barnevernberørtes landsforenings forslag om et barnevernsreformutvalg, et todelt barnevern og en egen kommisjon for gjenopptakelse av barnevernssaker.

Rapport og foredrag laget av Jan Myhre for

Om Barnevernberørtes landsforening (BvB)

BvB er den eneste brukerorganisasjonen som favner alle berørte: barn, unge, foreldre, øvrig familie og nettverk.

Medlemskap er også åpent for ansatte i barnevernet, studenter og fagfolk – fordi våre løsninger skal gagne både de berørte og samfunnet.

Vi er konstruktive, dialog- og løsningsorienterte, og arbeider for et barnevern som bygger tillit, trygghet og rettssikkerhet.

Våre fire hovedmål:

1. Fremme helse, livskvalitet og sosial deltakelse for barnevernberørte.
2. Sikre at de berørtes stemmer får plass i politikk og praksis.
3. Fornye og forbedre barneverntjenesten.
4. Etablere en egen kommisjon for gjenopptakelse av barnevernssaker.

SAMMENDRAG

Tittel

**Analyse av det norske barnevernet (1955–2022):
Omsorgsovertakelser (tvang), historiske feilskjær og veien videre**

Hensikt med analysen

Denne analysen søker å belyse hvordan norsk barnevern – og særlig tvangsvedtak om omsorgsovertakelse – har utviklet seg gjennom nesten 70 år.

Formålet er å:

1. dokumentere utviklingstrekk i tvangsvedtak fra 1955 til 2022
2. forstå hvordan historiske, politiske og faglige føringer har formet dagens praksis
3. identifisere hvilke kultur- og systemfeil som gjorde at så mange barn ble unødvendig omsorgsovertatt
4. synliggjøre hvilke konsekvenser feilaktige inngrep har for barn, foreldre og samfunn
5. foreslå strukturelle og faglige endringer som kan sikre et tryggere og mer rettferdig barnevern

Analysen representerer brukerstemmen – foreldre, barn, unge og profesjonelle som har erfaringer fra systemet. Den er ikke en akademisk forskningsrapport, men en kunnskapsoversikt bygget på statistikk, offentlige granskinger, faguttalelser, historiske kilder og brukererfaringer.

Problemstillinger

Rapporten tar utgangspunkt i tre overordnede spørsmål:

1. Hvorfor økte tvangsomsorgsovertakelsene så dramatisk i perioden 2004–2018?

I denne 15-årsperioden ble det fattet 19 307 tvangsvedtak – i gjennomsnitt 25 per uke. Perioden fremstår i ettertid som det mørkeste kapittelet i norsk barneverns nyere historie.

2. Hvordan kunne så mange feilaktige og unødvendige vedtak finne sted – og hvorfor ble feilene ikke oppdaget eller korrigert?

3. Hvordan kan vi sikre at barnevernet i fremtiden blir mer rettssikkert, faglig robust og tillitsvekkende – for både barn og foreldre?

Metode og kildetilfang

Analysen bygger på:

- **statistiske dataserier fra 1955–2022** om omsorgsovertakelser
- **offentlige granskinger**, bl.a. Riksrevisjonen, Helsetilsynet, Samnanger-saken, Fjeld-utvalget, Oppland-tilsynet
- **NOU-er og stortingsmeldinger**, inkludert NOU 2005:9 og Raundalen-utvalget
- **rettspraksis**, inkludert EMD-dommer (2015–2020) og HR-2020-661-S
- **intervjuer og faguttalelser** fra ledere, forskere og psykologer (bl.a. Tommy Thompson, Einar Salvesen, Lars Smith)
- **historiske kilder** om tidligere statlige overgrep mot sårbare grupper
- **brukererfaringer** fra Barnevernberørtes landsforening (BvB)

- **sammenstilling av ekspert- og foreldrerapporter**, med særlig fokus på endringer i holdninger og retorikk

Metoden er en **kombinasjon av historisk analyse, dokumentanalyse, statistikklesning og kvalitativ erfaringsinnhenting**.

Hovedfunn

1. Historiske holdninger formet et formynderaktig barnevern

Barnevernets røtter ligger i tidlig 1900-talls moralpolitikk, preget av:

- kristne miljøer (Høyre, Venstre, senere KrF)
- troen på at staten “visste best”
- formynderideologi og sosial kontroll

Dette ga grunnlaget for en kultur hvor myndighetenes velmente intensjoner fikk gå foran både familieliv, rettssikkerhet og barnets reelle behov for stabilitet og tilhørighet.

Tre historiske overgrep – Øyguttene, Bjerketun-jentene og behandlingen av taterne – dokumenterte allerede tidlig at makt uten kontroll fører til systemsvikt.

Likevel ble disse varsellampene i liten grad integrert i senere barnevernspolitik.

2. Politikk og profesjonskultur skapte et beskyttet system

Fem partier fikk sterke roller i barnevernspolitikken (H, V, KrF, Ap, SV).

Dette skapte:

- lav politisk vilje til kritikk
- samsvarende interesser på tvers av partiliner
- en profesjonskultur som utdannet sine egne og skjærmer seg mot utenforstående

I praksis fikk barnevernet en posisjon som nesten var immun mot offentlig selvkritikk.

3. 2004–2018: En perfektionert storm av feil

Denne perioden viser en eksplosjon i tvangsvedtak, samtidig som kontrollsystemene sviktet.

Årsaker:

1. **Christoffer-saken (2005)** ga ekstrem frykt for å “gjøre for lite”.
2. **Retorikk fra ledende fagpersoner** (“bedre at ti uskyldige rammes...”) normaliserte overinngrep.
3. **Svekkelse av det biologiske prinsipp** – familie og slekt ble nedprioritert.
4. **Profesjonsdominert kultur** – kritikk ble avvist som uvitenhet.
5. **Uerfarne saksbehandlere** i et raskt voksende byråkrati.
6. **Uklare og mangelfulle undersøkelser** dokumentert i alle store granskinger.
7. **Manglende tilbakeføring og for lite samvær**, i strid med EMK art. 8.
8. **Rettslig feilmargin** var stor – men uten mekanismer for gjenopptakelse.

Konsekvens: Tusenvis av barn ble flyttet unødvendig, og mange kom dårligere ut enn om de hadde fått bli hjemme.

4. Barn under offentlig omsorg fikk ofte forverret livssituasjon

Tallene fra institusjonene er alvorlige:

- 491 rømninger i 2022 (registrert tall – trolig flere)
- 190 alvorlige selvmordsforsøk i institusjoner på tre år (2020–2023)
- rusdebut ofte i institusjon
- mange unge rapporterer tap av identitet, tilhørighet og trygghet
- dokumenterte tilfeller av utrygghet, vold, seksuell utnyttning og manglende omsorg

Legdsystemet trekkes frem som historisk parallell:
Å miste familie og tilhørighet er en eksistensiell krise.

5. Stigma, taushet og manglende oppreisning

Foreldre og barn som er utsatt for feilaktige inngrep opplever:

- skam og sosial isolasjon
- psykisk belastning (angst, depresjon, traumer)
- tap av tillit til systemet
- lav rettssikkerhet og manglende innsyn

Stigmatiseringen forsterkes av barnevernets omfattende taushetsbruk, som gjør at offentligheten ofte bare kjenner den ene partens versjon.

6. Mulig feilrate i titusenskala

Beregninger basert på historiske nivåer og statistiske avvik antyder at **titusenvis av barn** kan være unødvendig omsorgsovertatt siden 1955.

Et anslag på 33 774 barn illustrerer omfanget.

Dersom hvert barn har krav på oppreisning tilsvarende 3 millioner kroner, kan totalt erstatningsnivå passere **100 milliarder kroner**.

Dette forklarer delvis hvorfor Norge aldri har iverksatt en fullstendig, uavhengig gransking av grunnlaget for omsorgsovertakelser.

7. Systemet lærer ikke av sine feil

Alle store granskinger viser det samme:

- 8 av 9 tjenester svikter (Helsetilsynet, 2020–2021)
- 89 % svikt i Oppland (Fylkesmannen)
- 9 av 10 saker kritikkverdige i Bergen (Fjeld-utvalget)
- Samnanger-saken: total systemsvikt
- Riksrevisjonen (2022): lovbrudd og mangelfulle vurderinger

Til tross for dette er ingen strukturendringer gjennomført.

8. Skiftene etter 2017 – et vendepunkt

Etter EMD-dommene (2017–2020) og Høyesterettsdommen HR-2020-661-S ser vi:

- mer fokus på tilbakeføring
- mer vekt på hjelpetiltak
- fall i tvangsvedtak
- større faglig refleksjon
- økt bruk av nettverksplassing

Dette tyder på at endringer i **holdninger**, mer enn lovverk, har størst effekt.

9. Frivillig tvang – et nytt blindfelt

Samtidig øker antallet “frivillige” plasseringer, ofte under press:

«Godtar du ikke frivillig, blir det tvang.»

Dette svekker rettssikkerheten og flytter tvangsbruken fra formelle vedtak til uformelt press.

Konklusjoner

1. Barnevernet har vært preget av systemfeil – ikke bare enkeltsvikt

Historiske holdninger, politiske koalisjoner, profesjonskultur og svakt kontrollsystem har gjort det mulig for barnevernet å gjennomføre omfattende og alvorlige inngrep uten tilstrekkelig grunnlag.

2. Todeling av barnevernet er den viktigste reformen

En uavhengig undersøkelsesdel kombinert med en kommunal tiltaksdel vil:

- redusere feil
- øke faglighet
- gjøre vurderingene mer objektive
- minske konflikt
- styrke tilliten
-

3. En gjenopptakelseskommissjon er nødvendig

For å rette opp gamle feil trenger Norge et uavhengig organ – slik NAV-saken viste.

4. Psykisk helse og støtteapparat for barnevernberørte må styrkes

Familier og barn trenger krisehjelp, traumebehandling og møteplasser.

5. Et nasjonalt reformutvalg må gjennomgå hele systemet

Fra utdanning til kontroll og ledelse.

6. Skam, stigma og maktesløshet må erstattes av rettferdighet og forsoning

Uten oppreisning, gransking og endring kan barnevernet aldri gjenvinne full tillit.

7. Fremtiden avhenger av hva vi gjør nå

Barnevernet er både Norges største skam og største mulighet for forbedring.

Et rettssikkert, kunnskapsbasert og menneskelig barnevern er fullt mulig – hvis vi våger å se virkeligheten i øynene og handle etter den.

Takk for muligheten til å presentere denne analysen. Det er hyggelig å få vist frem tallene som ingen egentlig vil vite om.

Innledning

Mitt navn er **Jan Myhre**, styreleder i **Barnevernberørtes landsforening (BvB)** – den eneste brukerorganisasjonen som favner alle berørte: barn, foreldre, søsken, besteforeldre, fosterfamilier og øvrig nettverk. Vi har også åpne medlemskap for studenter, ansatte og fagfolk i barnevernet. I tillegg kan organisasjoner og institusjoner som deler våre mål og verdier være medlemmer.

Til daglig arbeider jeg med entreprenørskap, forretningsutvikling og jobbskaping. Mitt engasjement i barnevernsspørsmål oppsto etter å ha kommet tett på en barnevernssak i 2010. Den erfaringen reiste noen grunnleggende spørsmål:

- Kan familier virkelig miste omsorgen for sine barn basert på udokumenterte påstander?
- Hvorfor er rettssikkerheten så svak i saker som griper så dypt inn i menneskers liv?

Siden den gang har jeg undersøkt praksis, gransket tallmateriale og samlet erfaringer og uttalelser fra fagpersoner, forskere, politikere og barnevernberørte. Resultatet er **Norges eneste helhetlige analyse** av omsorgsovertakelser i perioden 1955–2022 – en gjennomgang av omfang, praksis og utviklingstrekk i norsk barnevern.

Vi vet at barnevernet gjør en svært viktig og god jobb for mange. Med over **17 000 ansatte** og et budsjett på rundt **22 milliarder kroner** (2022), skulle det også bare mangle.

Men vi vet også at barnevernet gjør for mange alvorlige feil.

Det er dette problemet vi – politikere, fagfolk, brukere og samfunn – må finne løsninger på sammen.

Gjennom 20 år med granskinger finner alle rapporter de samme svakhetene:

- ubegrunnede og mangelfulle vedtak
- uerfarne ansatte og store kompetanseforskjeller
- lovbrudd og sviktende undersøkelser
- og nesten ingen læring over tid

Med så mange ansatte følger det naturligvis stor variasjon i kompetanse, erfaring og egnethet. Nettopp derfor er vi avhengige av en **organisasjonsmodell som kvalitetssikrer arbeidet**, og som beskytter familier mot feil.

Slik modellen er bygget i dag, er dette ikke tilfelle.

Denne analysen ønsker å gi et tydelig og kunnskapsbasert grunnlag for diskusjon om nødvendige systemendringer i norsk barnevern. Ambisjonen er å bidra konstruktivt til et barnevern som er **tryggere for barn, mer rettferdig for foreldre, og mer bærekraftig for ansatte og samfunnet**.

Vi mener at tiden er inne for en ny organisering – én som sikrer kvalitet, rettssikkerhet og tillit.

Om analysen og dens mål

Denne analysen er både et tilbakeblikk og en veiviser.

Den dokumenterer utviklingen av tvangsomsorgsovertakelser i Norge gjennom nær 70 år – men ser samtidig fremover mot løsninger.

Målet er å forstå hvorfor systemet har sviktet så mange, og å peke på hvordan det kan forbedres.

Analysen er skrevet for politikere, myndigheter, fagfolk og berørte – som et grunnlag for reform, rettferdighet og forsoning.

Bakgrunn

Da jeg begynte å undersøke antallet tvangsomsorgsovertakelser fra 1955 til 2022, viste det seg å være vanskelig å finne fullstendig statistikk.

Før 2011 fantes ingen samlet oversikt, men ved å hente og sammenstille tall fra SSB, Bufdir og Fylkesnemndenes sentralenhet har jeg kunnet **estimere det totale omfanget for perioden 1955–2022**.

Fra nyere tid kan vi se at det i perioden 2002–2021 ble gjennomført 23 543 tvangsomsorgsovertakelser – det vil si i snitt **23 barn, en hel skoleklasse, hver eneste uke i 20 år**.

Det reiser et ubehagelig, men nødvendig spørsmål:

Hvordan kunne det bli så mange – og hva sier det om hvordan barnevernet har vært organisert og praktisert i disse snart 70 årene?

I denne analysen finner du mange av svarene.

Løsninger

En analyse uten løsninger er ufullstendig.

Som forretningsutvikler og seriegründer har jeg alltid hatt fokus på å identifisere ikke bare hva som er galt – men hva som kan forbedres.

På bakgrunn av funnene i denne analysen presenteres derfor i siste kapittel flere konkrete forslag til løsninger og systemendringer som kan bidra til et tryggere, mer rettssikkert og mer bærekraftig barnevern.

Disse forslagene danner grunnlaget for Barnevernberørtes landsforenings anbefalinger til politikere, myndigheter, fagbevegelsen og KS.

DEL 1: BARNEVERNETS PRAKSIS OG SYSTEMSVIKT

Etter å ha opplevd [løgn, dokumentfalsk](#), en usunn kultur og manglende respekt ved bv i Orkdal sier advokat Anita Rian Lykken dette i 2012:

– Det er helt rystende. Vi er opplært til å ha tiltro det offentlige apparatet i dette landet. Bare ut fra det jeg har sett av barnevernstjenesten i Orkdal, er det så ille at folk ikke ville ha trodd det».

1.2. Forvaltningens frie skjønn og rettssikkerheten som svikter

Når vurderinger av familier og barn i praksis overlates til den enkeltes skjønn – uten reell kontroll – blir rettssikkerheten illusorisk.

Det vi vanligvis hørte om ifm overtakelse den gang i 2010 var vanskjøtsel, fysisk eller psykisk mishandling, seksuelle overgrep eller at barnet manglet omsorgsperson. Tilsammen utgjorde dette 5,1%**.

Hva da med begrunnelsen i de andre 95% av sakene, undret jeg. De må da i hovedsak være basert på den enkelte barnevernarbeiders egen dømmekraft – og da er vi over på forvaltningens frie skjønn. Barneverns- og helsenemndene (tidligere kalt fylkesnemnd for barnevern og sosiale saker) og domstolene kan etter den ulovfestede læren om [domstolenes prøvelsesrett](#) ikke overprøve [forvaltningens frie skjønn](#). Derfor glir bv vedtak så og si alltid gjennom i nemndene og videre.

**SSB endret sin måte å føre denne statistikken på etter at jeg så tallene i 2010. Årsaken til statistikkomleggingen var iflg SSB at man opprinnelig bare registrerte en årsak pr. sak mens det fra bv. tjenesten var registrert flere og SSB gjorde bare et tilfeldig utvalg av hvilke årsak som ble registrert. Tallet er i dag ca. 15%, men det er fortsatt 85% andre årsaker til omsorgsovertakelse. [Barneadvokat reagerer på omsorgsovertakelser: – For mye skjønn og finmåling av omsorg | FriFagbevegelse](#)

1.3. Et system rigget for feil

- En dårlig vurdering gjort i undersøkelsesfasen tidlig i en barnevernssak kan følge barn og foreldre hele veien oppover i systemet. Det går ut over rettssikkerheten. Den blir bare ivaretatt hvis det er høy kvalitet i alle ledd, og slik er det ikke i dag.
- Når saken om omsorgsovertakelse kommer opp for Fylkesnemnda og rettsapparatet, har de ofte ikke annet å gjøre enn å stole på vurderinger som er gjort. Dermed kan beslutninger bli fattet på sviktende grunnlag. Dette sier [Kari Killén](#) (nestor i foreldre-barneforskning).

Noen vilkår for omsorgsovertakelse

- Barn ikke får dekket et nødvendig minstebehov for mat, klær, kontakt med voksne og barn og *pedagogiske og følelsesmessige stimuli*.
- En tenåring i større grad vil ha behov for oppfølging og stimuli i forhold til skole og å unngå atferdsproblemer som kriminalitet, rusmisbruk på grunn av *manglende grensesetting*.
- Fare for omsorgssvikt i *fremtiden*.
- Dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling *kan bli* alvorlig skadd, fordi foreldrene er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet. Etter bestemmelsen kan myndighetene gå til omsorgsovertakelse før omsorgssviktsituasjonen har oppstått i tilstrekkelig grad, dersom det er *sannsynlig* at barnet kan bli skadd.
- Dersom et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn har foreldre som ikke sørger for at barnet *får dekket sine behov* for behandling eller opplæring.
- Barnet blir fysisk eller psykisk mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet. I følge forarbeidene tar bestemmelsen sikte på å ramme tilfeller som fysisk mishandling, psykisk sjikane, trakassering, seksuelle overgrep samt *mindre overgrep*.
- Svikten må *normalt* være alvorlig før omsorgen kan fratas foreldrene.

Her ser vi at:

- Terskelen for barnevernets inngripen er flytende,
 - begrepet alvorlig omsorgssvikt er tøyelig,
 - barnevernets undersøkelser er svært lite grundige,
 - saksfremstillingen i nemnda er ikke objektiv og underbygget og
 - overprøvingen av barnevernets vedtak skjer ikke i nemndene
- = da forstår man at det er rom for mange gale vedtak. Systemet er lagt åpent for feil.

1.4. Tallene forteller – et system i ubalanse

I perioden 2010 - 2015 ble 9514 barn omsorgsovertatt. 30, ei stor skoleklasse, hver eneste

uke! Hvor mange av disse som unødig/ulovlig ble adskilt fra sine vet ingen. Det er aldri gransket. Men det kan sannsynliggjøres at det dreier seg om noen tusen. Gitt tidsrommet vi snakker om er det grunn til å anta at mange av disse rotløse i dag er ungdomskriminelle.

1.5. Fra Fylkesnemnd til Barneverns- og helsenemnd – men hvor mye endret seg egentlig?

Den nye barnevernsloven trådte i kraft 1. januar 2023. Med ny barnevernslov skiftet Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker navn til Barneverns- og helsenemnda - og saksgangen ble endret. Den praksisen og saksgangen jeg viser til her er fra før 2023, altså den gang Fylkesnemnda opererte. Den fundamentale endringen i nemndene, som skjedde fra 1.1.2023. kommer jeg tilbake til.

Hverken fylkesnemnda eller barnevernsnemnda er en ordinær domstol, men et «domstollignende forvaltningsorgan».

1.6. Akuttvedtak – symptomet på en skjev praksis

Barnevernet går ofte til nemndene med anklager om alvorlige straffbare forhold basert på påstander fra en part uten at det foreligger noen form for dokumentasjon. Akuttvedtak ble hyppig brukt i perioden 2004 – 2015 og årene før. Med fatale konsekvenser for mange.

– I de norske akuttsakene legger barnevernstjenesten ofte avgjørende vekt på det barnet formidler om sin situasjon, mens de tyske sakene i større grad balanserer barnets og foreldrenes interesse med hverandre, sier [forsker](#) Arne Lerum.

Kongsberg barneverntjeneste reduserte antallet akuttvedtak med 90% «over natten» i 2015. Da forstår alle at noe må ha vært riv, ruskende galt tidligere. Hva gjorde de? Endret holdningene og derved praksisen ved kontoret. De inviterte familiene til å hjelpe. Hovedprinsippet skulle være at barnet først og fremst skulle få hjelp fra nær familie. (Akuttvedtak er ikke det samme som omsorgsovertakelse, men praksisen, i hvert fall før de seneste årene, var at langt de fleste barnevernssaker startet med akuttvedtak, og endte med omsorgsovertakelse).

1.7. Et barnevern preget av kultur og trender

"De smører tjukt på brødiskiva, vet du, for å få gjennom vedtakene sine". Det sa en barnevernsgutt til meg i 2010. Vi vet at i denne perioden var terskelen lav for å vedta omsorgsovertakelse. Og barnevernet var kjent for "å smøre tjukt på" for enkelt å få vedtakene sine gjennom i nemnda. Ei nemnd som altså ikke overprøver forvaltningens frie faglige skjønn.

Jeg har selv overhørt barnevernsleder og ansatte ved barnevernkontor si at "1 ørefik er nok - du har utøvd vold". Hvoretter omsorgsovertakelse ble effektivert. Med familietragedie som resultat.

Jeg kan ikke ta for meg alle vilkårene for omsorgsovertakelse. Da blir vi værende her hele kvelden. Men oppdragervold er det fokus på, kanskje særlig i innvandremiljøene der man kommer fra andre kulturer. Mitt oppdrag er heller ikke å diskutere hvilken kultur som er best. Men jeg er slettes ikke sikker på at vi har verdens beste barnevern, som noen hevder.

DEL 2 – LOV, PRAKSIS OG RETTSSIKKERHET

2.1. Lovendringer og skiftende forståelse av «vold»

I 2010 ble straffeloven om bl. a. oppdragervold skjerpet. § 282 omhandler «vold». Det foreligger ingen konkret definisjon i straffeloven av voldsbegrepet. I forarbeidene fremgår det at typiske eksempler på fysisk vold er slag, spark, ørefiker og rising med hånden på bar rumpe.

Voldshandlinger der det brukes stor intensitet, vil overskride den nedre grensen for oppdragervold.

Terskelen for straffansvar kan være noe høyere når barna er tenåringer.

For at mishandling mot barn skjedd i oppdragelsen skal kunne rammes av straffeloven § 282, er det blant annet stilt vilkår om at en nærstående «alvorlig eller gjentatt mishandler» fornærmede.

Rettspraksis har lagt avgjørende vekt på om det fornærmede barnet har levd under et regime preget av kontinuerlig utrygghet, og frykt for fremtidige krenkelser.

Denne endringen påvirket også barnevernets praksis.

2.2. Mellom lovtekst og virkelighet – et system uten nyanser

Forskning og erfaring viser at det er et stort sprik mellom lovens intensjon og praksis ute i tjenestene.

Dette sier forsker Anja Bredal i Nova rapport 16/23, 2023: Barnevernstjenestens arbeid med vold og overgrep.

-Tilbakemeldingene fra både barna og foreldrene som har bidratt i studien, er et unisont ønske om å bli møtt med forståelse og respekt og at barnevernsansatte tar hensyn til at familiene er i akutt krise.

– Det er tydelig at en slik tilnærming er viktig for det videre samarbeidet, sier hun.

Noen foreldre forteller at de var møtt av barnevernsansatte som trodde fullt ut på det barna fortalte om vold. *Deres egne forsøk på korrigering og forklaring ble sett på som løgn og bagatellisering.*

– Det er positivt at barns stemme blir hørt. Men vi advarer samtidig mot at barnets utsagn får en avgjørende plass i barnevernets dokumentasjon, forteller Bredal.

Det handler ikke om å tro mindre på barnet, men om å styrke grunnlaget for beslutning slik at barnet ikke må bære for mye av ansvaret. Barn risikerer sanksjoner og kan føle på skyld når de har fortalt noe som utløser en barnevernssak.

– Det er krevende å fortelle om vold og overgrep enten man er utsatt, utøver eller begge deler. Tid til å bygge relasjoner er derfor en vesentlig faktor i barnevernstjenestens arbeid med slike saker, sier Anja Bredal.

Barnevernets arbeid med voldssaker må være både barnesentrert og kunnskapsbasert – men også relasjonelt, undersøkende og nyansert.

2.3. Når praksis blir rettsløs – fra ørefik til omsorgsovertakelse

Selv om lovverket åpner for skjønn, viser praksis at grensen mellom veiledning og omsorgsovertakelse ofte settes altfor lavt.

Lov om barnevern § 5-1 omhandler i hvilke tilfeller nemnda kan treffe vedtak om omsorgsovertakelse. Punkt C lyder: barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet.

Loven om barnevern i Norge er bra. Men spørsmålet er: Hvordan praktiseres den ute i forvaltningen? Det er altså alt for unyansert det bv lederen sa at "1 ørefik er nok - du har utøvd vold». Vi vet om konkrete saker der barn ulovlig ble adskilt fra sine fordi bv smørte tjukt på brødiskiva ifm voldspåstander. Etter å ha kjempet hardt og lenge ble påstandene tilbakevist og barna tilbakeført - men både barna og foreldrene sitter igjen med store sår etter opplevelsen. Bare toppen av isfjellet kommer til oss og svært få orker å stå i kampen. [Her](#) et eksempel fra Stavanger der 5 barn ble tatt. Dommen i Tingretten ga bv og politiet det glatte lag.

Lovendringen og praksiserfaringen spredte seg raskt. Vi kjenner også til at flere barnevernssaker har sitt utspring bl. a. fra kyniske doplangere, som vil skaffe seg kunder. De sier til opprørske tenåringer: "Gå til barnevernet og si at du har blitt utsatt for vold. Da får du eget sted å bo, og slipper unna foreldrenes kontroll". Den samme taktikken vet vi at er brukt av tenåringer som vil ha luft under vingene.

For mange tenåringer eller unge voksne er det for sent da de tar til vettet.

Advokat Venil Thiis sa: *"De som blir fratatt sine barn er ofte flotte, velmenende mennesker som ikke helt klarer hverdagen. De som innstiller på omsorgsovertakelse har ofte knapt møtt barna, eller foreldrene. Barnevernet får barna til å føle at deres egen opprinnelse er mindreverdig. Foreldre og barns rettssikkerhet er en illusjon".*

2.4. Advarsler fra fagmiljøene

I over ti år har fagfolk advart om et barnevern på feil kurs.

Statistikken dere snart får se viser med all tydelighet at barnevernet i en periode hadde fokus på omsorgsovertakelse og ikke hjelpetiltak. Mao: Minste inngreps prinsipp ble ikke fulgt! Fagfolk; advokater, psykologer og leger hadde i mange år advart om at det vedtas alt for mange omsorgsovertakelser - og at det er et totalt fravær av rettssikkerhet i barnevernssaker.

I 2015 samlet en gruppe på ca. 200 fagfolk seg og leverte [bekymringsmelding om barnevernet](#).

Gro Hillestad Thune har erfaring med barnevernssaker gjennom mer enn 40 år, både som advokat og som dommer i Den europeiske menneskerettsdomstolen i Strasbourg fra 1984 til 1999.

«Det er i dag totalt fravær av forsvarlig rettssikkerhet og kontradiksjon i barnevernets saksbehandling, mener hun. Videre sier hun at hovedproblemet i barnevernet er at den enkelte saksbehandler har vide fullmakter til å bruke tvang og makt uten at det er knyttet til et forsvarlig klage- og kontrollapparat. Slik hun ser det, har barnevernet vært etablert som et hjelpeapparat som over tid gradvis har gått mer og mer over til å fungere som myndighetsorgan. Denne gradvise omleggingen har gitt den kommunale barneverntjenesten stor frihet til å utføre oppgaven etter eget valg og tillatt dette å foregå bak svært lukkede dører». Hillestad Thune er å regne blant Norges fremste menneskerettighetsjurister.

«Stjeler du en sykkel blir du etterforsket – men i barnevernssaker kan et rykte være nok...» Stjeler du en sykkel blir du politietterforsket og får din sak inn for det ordinære rettssystemet før du evt får din dom. I barnevernssaker holder det med at barnevernleder eller dennes stedfortreder f.eks. har en mistanke om vold mot barn, eller har fått inn en bekymring om omsorgssvikt. Mistanken om vold etterforskes svært sjelden og det fattes raskt vedtak om bekymringen uten at sakene er tilstrekkelig undersøkt.

Du får saken din inn for fylkesnemnda der det sitter en leder som i løpet av 48 timer skal avgjøre om midlertidig omsorgsovertakelse skal vedtas - uten å innhente andre opplysninger enn de hen får fra barnevernet. Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker (som det het i den perioden jeg omtaler) og domstolene kan som nevnt ikke overprøve forvaltningens frie skjønn. Domstolene kontrollerer bare om forvaltningen har rettslig grunnlag for sine avgjørelser, om saksbehandlingen har vært i samsvar med loven og om avgjørelsen bygger på et saklig grunnlag. Domstolene blander seg ikke inn i forvaltningens faglige skjønn.

«Det er skummelt å ha et system der du baserer deg på at alt barnevernet gjør er riktig og bra», sier Gro Hillestad [Thune](#).

Habilitetssakene vi hadde i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité høsten/vinteren (2023) viser med all tydelighet at kontroll er viktig.

2.5. Nemndsystemet og rettssikkerhetens sammenbrudd

2.5.1. Akuttvedtak – forhastede avgjørelser

Når barneverntjenesten har truffet vedtak om midlertidig omsorgsovertakelse, også kalt akutt plassering, skjer ting veldig fort. Foreldre kan klage på akuttvedtaket. Fylkesnemnda plikter da å behandle klagen så raskt som mulig, normalt innen noen få dager. Avgjørelsen skal være tatt innen en uke etter at nemnda mottok klagen. Det er selvsagt bra at behandlingen skal skje veldig fort. Samtidig påvirker det selve klagebehandlingen ganske drastisk. Hovedregelen er at det skal være muntlig behandling av klage på akuttvedtak. Det er da kun nemndsleder som tar avgjørelsen. Nemndsleder er ansatt i Fylkesnemnda, og normalt utdannet jurist. Selve forhandlingsmøtet er ganske kort, sjeldent mer enn tre til fire timer. I barnevernssaker er det gjerne en omfattende historikk, med svært mange dokumenter. Foreldre har mye de ønsker å formidle, samtidig som de er i krise etter å ha blitt fratatt barnet sitt.

Mange foreldre opplever fylkesnemndas behandling av klage på akuttvedtak som [hesblesende og lite tillitvekkende](#). Foreldre kan ønske å belyse saken gjennom omfattende vitneførsel, noe det sjeldent er tid til.

Vinner man ikke frem i fylkesnemnda med klage på akuttvedtak er man ikke bare tilbake til start, man har en [enda vanskeligere situasjon](#) enn hva man begynte med. Klager man på akuttvedtaket uten å få medhold i nemnda så vil nemndas avgjørelse bli liggende i saken videre. Det kan ha to svært negative konsekvenser. For det første kan det redusere muligheten for å komme i en konstruktiv dialog med barneverntjenesten med sikte på

tilbakeføring. For det andre vil det kunne øke faren for at barneverntjenesten krever en varig omsorgsovertakelse senere.

De som bestemmer i nemnda betegnes ikke som dommere, men nemndsmedlemmer. Vanligvis er det tre nemndsmedlemmer som tar avgjørelsen i saker om omsorgsovertakelse. Når nemnda skal settes sammen blir det pekt ut en nemndsleder, som er en slags hoveddommer i saken. Nemndsleder er utdannet jurist, og ansatt i fylkesnemnda. Ett medlem er fra det alminnelige utvalget, det vil si en helt vanlig person uten spesielle krav til yrke, utdannelse eller forkunnskaper. Det tredje medlemmet er det sakkyndige medlemmet. Han eller hun har særlig kompetanse, vanligvis er de utdannet psykolog eller lignende.

2.5.2. Omsorgsovertakelser – en ubalansert prosess

Foreldre har en ganske utakknemlig oppgave. De befinner seg gjerne i en ytterst presset situasjon, hvor følelsene er sterke og fortvilelsen lett kan ta overhånd. Samtidig er nettopp hvordan de opptrer under sin partsforklaring veldig viktig for resultatet av saken. Altfor ofte opplever man at kommuneadvokat og offentlige ansatte vitner har hatt grundige samtaler med barneverntjenesten i forkant og at forklaringene er påvirket av et ønske om at barneverntjenesten skal vinne frem.

Ikke sjelden føler foreldre seg snytt og overkjørt av behandlingen i fylkesnemnda.

All makt på en side av bordet

- Jeg tør å påstå at rettssikkerheten i barnevernet til tider er [katastrofal](#), sier advokat Rikke Arnesen.

Det er *gratisinnsatsen* som advokaten ikke får betalt for, som mange ganger avgjør om barn får bli hos foreldrene, sier hun.

- Kommunen sender inn den dokumentasjonen som *den* mener at er relevant. Men jeg har ennå til gode å oppleve en objektiv saksfremstilling fra kommunens side.

- Jeg stiller spørsmålstegn ved at det offentliges representant nærmest automatisk har større troverdighet enn de private partene, sier hun.

Barnevernets advokater får betalt for hver time. Familiens advokat tjener mindre jo mer han eller hun jobber i saken.

- Det er altså ikke spesielt attraktivt å være foreldrenes advokat i barnevernssaker, hvis man velger å gjøre en grundig jobb, sier advokat Thea W. Totland.

Advokatene som representerer barnevernet har helt andre forhold. De arbeider ut fra en timepris som er avtalt med barnevernet og får betalt for hver time de bruker. Ettersom de honoreres av barnevernet og ikke staten, er det ingen dommer som setter ned deres salær. I tillegg har barnevernets advokat et stort apparat på sin side: barnevernstjenesten, kommunen og ofte en psykolog som er oppnevnt og betalt av barnevernet.

Da er det kanskje ikke til å undres over at barnevernet får medhold i 87,6 prosent av sakene i fylkesnemndene ([tall fra 2015](#)).

Retten til å bli hørt (kontradiksjonsprinsippet eller motsigelsesloven) er ikke til stede i barnevernets saksbehandling og svært sjelden i nemndsaker. Forskjellen i prising og ressurstilgang fører dessuten til at så å si all makt er på en side av bordet. Derfor glir barnevernets vedtak så og si alltid gjennom i nemndene og videre.

Mer rettsløst kan det neppe bli.

2.6. Et rettssystem uten reell kontroll

Barnevernsadvokater erfarer regelmessig at det er mye større sannsynlighet for å vinne frem for foreldrene i tingretten og lagmannsretten, altså i de ordinære domstolene. Men den store majoriteten av unødige og ulovlige omsorgsovertakelser havner dessverre ikke i rettssystemet.

«Men du har jo alle ankemuligheter» sies det. De fleste er for nedbrutt til å orke å anke. De har mer enn nok med å holde livene sine gående. De er i en alvorlig livskrise. De er lamslåtte i nemndsfasen, i sjokk, vantro, det hele oppleves uvirkelig. På grunn av den ekstremt store belastningen slår den psykiske beskyttelsesmekanismen inn. De fleste er rett og slett ute av stand til å forsvare seg, i hvert fall i den første tiden.

Du skal anke inn det samme kontoret som du skal forhandle om samvær med. Eller som har overtatt omsorgen fra et av dine barn og truer med å ta et til. Det sier seg selv at det ikke er enkelt.

Dessuten tar det lang tid å anke. Men hadde alle sakene havnet der, ville vi fått avslørt hvor ille det står til med rettsikkerheten i barnevernssaker.

Grunnlovens § 96: Ingen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom. Enhver har rett til å bli ansett som uskyldig inntil skyld er bevist etter loven.

Jeg mener klart at slik rettssystemet opererer i dag kan barn adskilles fra sine uten at skyld er bevist etter loven.

20. mars 2023 erkjente barne- og familieminister Kjersti Toppe at rettsikkerheten ikke har vært god nok i barnevernet, verken for barn eller foreldre..(VG)

Når kontrollen uteblir, blir feilene systematiske – ikke tilfeldige.

2.7. Hvor mange feil kan det være?

Etter å ha fulgt bv saker i flere år slo det meg at det er jo ingen som snakker om omfanget av dette. Hvor ille er det, egentlig? Da måtte jeg gå inn i tallene. Skrev til departementet for å få oversikt over antall tvangsomsorgsovertakelser. Fikk dette svaret:

Hei

Dessverre har ikke departementet kjennskap til hvor du kan framskaffe den dokumentasjonen du ber om. Det har ikke vært foretatt systematisk registrering av antall barn med vedtak om omsorgsovertakelse årlig før Sentralenheten ble etablert i 2011 og statistikken fra nemndene ble samlet og utviklet.

Hæ? Man har ikke engang brydd seg med å føre statistikk. Og de vet ikke hvor jeg kan finne informasjon. Så lett har øverste myndighet tatt på disse offentlige overgrepene, tenkte jeg.

Men ga meg ikke. Kontaktet SSB, BUFdir og Sentralenheten for fylkesnemndene. Mange eposter og telefoner. Fikk noen tall her, og noen der. Satte dem sammen, beregnet og fikk til slutt

56290 (tvangsomsorgsovertakelser fra 1955 – 2022)

Det tilsvarer samtlige barn bosatt i Bergen 0-18 år i dag..

2002 – 2021: 23543 = 23 barn - ei hel skoleklasse - omsorgsovertatt hver eneste uke de siste 20 årene..

2012: 1727. 33 i uken.

2022: 615. 12 i uken.

Nesten 3 ganger flere i 2012 enn i 2022..

Sannsynligvis er det noen tusen flere, siden tallene særlig på 50- og 60-tallet er usikre.

Tallet sier noe om omfanget. Men det store spørsmålet er: Hvor mange av disse vedtakene er feil?

Utviklingspsykolog Lars Smith, som jeg vil sitere også senere, sier til psykologisk.no 14.3.23.: «Det finnes ingen mal for godt utviklingsmiljø - og ingen kan definere «god omsorgspraksis».

Stein Erik Ulvund er en norsk forsker og professor i pedagogikk som har barns utvikling som sitt spesialområde. I 2003 skrev han i kronikken [*Godt nok for barn*](#): *"Hva som er «god nok» omsorg for barn er - stikk i strid med det mange tror - et uavklart spørsmål i psykologien. Sannheten er at ingen vet noe sikkert om hva slags omsorg som må til for at et barn skal utvikle seg normalt. Likevel er det på dette området mye synsing, skråsikkerhet, uforstand og fastlåste holdninger både hos fagfolk og folk flest. Og det er framfor alt mye bokstavelig og naiv anvendelse av læreboka! I barnevernssaker kan det få katastrofale følger". PP*

Ha dette sitatet i bakhodet når dere snart får presentert tall.

Dommene, granskingene, rapportene og andre fakta dere snart skal få se viser at bv gjør mange feil på alle områder. Da er det jo ikke sannsynlig at de gjør alt rett når de vedtar omsorgsovertakelse.

Fagfolk og advokater har i mange år ment at det er for mange omsorgsovertakelser i Norge. Også barnepsykologen Magne Raundalen og professor Willy-Tore Mørch har kommet til det, i intervju med [*Dagbladet*](#). Men hvor mange «for mange» snakker vi om?

DEL 3 – INDISIER PÅ SYSTEMSVIKT

«Hvorfor indisierekke?» – når tall, tilsyn, dommer og praksis peker i samme retning, må systemet undersøkes.

For å estimere dette måtte jeg se på hva som har skjedd når bv er blitt satt under lupen. Lage en indisierekke. 10 pkt., det kunne vært fler. Disse tallene bør i seg selv være grunnlag for en grundig gransking – og for vurdering av gjenåpning i et betydelig antall saker. Staten har etter menneskerettslige forpliktelser et ansvar for å undersøke mulige systemfeil som har ført til alvorlige inngrep i familielivet.

På bakgrunn av tallmaterialet og erfaringer fra rettssaker, advokater, granskinger og fagfolk, er det rimelig å anta at en betydelig andel av omsorgsovertakelsene i Norge kan ha vært fattet på sviktende grunnlag.

Enkelte fagpersoner har, uavhengig av hverandre, antydnet at feilraten kan ligge på rundt 60 prosent. Dersom dette stemmer, vil det innebære at **33 774** barn kan ha blitt feilaktig fratatt omsorgen.

Dette tallet er selvsagt ikke et eksakt belegg, men en analytisk hypotese – et scenario som viser hvor alvorlige konsekvensene kan være dersom dagens systemsvikt har hatt det omfanget flere undersøkelser antyder.

Flere forhold peker i samme retning:

3.1. EMD-dommene: signal om for harde inngrep

Funn: Norge dømt i 7 av de 10 første EMD-sakene.

Tolkning: Reaksjonsnivået har vært for hardt, og biologiske foreldre settes for ofte på sidelinjen.

Konsekvens: Indikerer at hjelpetiltak og samarbeid burde vært forsøkt oftere før omsorgsovertakelse.

– Tilbakemeldingen fra Strasbourg er at man går for hardt ut. Barnevernet reagerer for hardt, og er ikke fleksible nok når det kommer til å arbeide med de biologiske foreldrene. De settes ofte på sidelinjen, sier barnevernsforsker Asgeir Falch-Eriksen ved NOVA. ([Vårt Land](#))

Med andre ord sier EMD at Norge tidligere burde gjort mer av det de startet med i Kongsberg, Færder, Alta og Røyken – hjelpe flere barn hjemme der de bor.

3.2. Dansk kontroll: halvparten av akuttvedtak oppheves

Funn: Ankestyrelsen opphever ca. 50 % av akutte tvangsfjerninger.

Tolkning: Et sammenlignbart velferdssystem finner omfattende feil.

Konsekvens: Norske inngrep kan ligge over et forsvarlig nivå når kontrollen styrkes.

Tall fra Ankestyrelsen, Danmarks øverste klageinstans og praksiskoordinerende myndighet på velferdsområdet, viser at annenhver forelder som har klaget på at deres barn var blitt tvangsfjernet akutt fra hjemmet siden 2016, har fått avgjørelsen opphevet.

3.3. Tilsyn: lovbrudd i majoriteten av sakene

Funn: Eksempelvis 89 % lovbrudd i et kommunetilsyn; landsdekkende tilsyn med omfattende svikt i undersøkelsene.

Tolkning: Kvalitetsmangler er utbredt – ikke enkeltstående.

Konsekvens: Svak saksbehandling øker risikoen for feil vedtak.

Et tilsyn som Fylkesmannen i Oppland gjennomførte med Land barneverntjeneste viste at de brøt loven i 89 prosent av sakene de behandler.

Barnevernets arbeid med undersøkelser har vært tema for det landsomfattende tilsynet i 2020 og 2021. Statsforvalteren konkluderer: [Svikt i 8 av 9 barneverntjenester | Helsetilsynet](#)

3.4. Kongsberg-effekten: 90 % færre akuttvedtak «over natten»

Funn: Kraftig nedgang da praksis og holdninger ble endret (familie og nettverk først).

Tolkning: Volumet styres av kultur/organisering, ikke bare behov.

Konsekvens: Andre kommuner kan redusere inngrep ved ny praksis.

Kongsberg barneverntjeneste reduserte antallet akuttvedtak med 90% «over natten». Hva gjorde de? Endret holdningene og derved praksisen ved kontoret. De inviterte familiene til å hjelpe. Hovedprinsippet skulle være at barnet først og fremst skulle få hjelp fra nær familie. (Akuttvedtak er ikke det samme som omsorgsovertakelse, men praksisen, i hvert fall før de seneste par årene, var at langt de fleste barnevernssaker startet med akuttvedtak, og endte med omsorgsovertakelse).

3.5. Bergen-granskingen: alvorlige avvik i 9 av 10 saker

Funn: Manglende begrunnelser, uferne ansatte alene med tunge beslutninger.

Tolkning: Strukturelle svakheter, inkludert «forvaltningens frie skjønn» uten reell kontroll.

Konsekvens: Høy risiko for beslutninger på sviktende grunnlag.

I en rapport om barnevernet i Bergen fant utvalget til dels alvorlige avvik i hele ni av de ti sakene de har sett på.

3.6. Domstolskontroll: mange vedtak endres ved overprøving

Funn: Tingretten omgjorde 27 % (2006–2014); forventning om økning etter EMD.

Tolkning: Betydelig feilrate i førstelinje/nemnd.

Konsekvens: Flere saker kunne fått annet utfall ved reell og tidlig kontroll.

Tingretten i Norge samlet omgjorde 27 prosent av barnevernets vedtak etter behandling i fylkesnemnda (basert på nasjonale tall fra perioden 2006-2014). Med de nye dommene fra EMD forventes det at prosenten vil stige. Førstelagmann Marianne Vollan sier til Dagbladet at:

-Samtykke i noen flere saker vil være naturlig fordi dommene fra EMD gir nye retningslinjer for tolkingen av menneskerettskonvensjonen, slik at dommerne i lagmannsretten ser behov for korrigering av tingrettens dom.» Kanskje vil vi havne på Danmarks tall, ca. 50%?

3.7. Faglige vurderinger: stor andel kunne vært løst hjemme

Funn: Juridiske fagmiljøer anslår svært høy andel saker mulig å løse med hjelpetiltak.

Tolkning: Minste inngreps prinsipp praktiseres for svakt.

Konsekvens: Unødig inngripende vedtak kan unngås med bedre prosess.

Advokat Kvilhaug, som bl. a. kom med innspill til NOU 2000:12 Barnevernet i Norge, har gjort en undersøkelse av omsorgsovertakelser. Han hevder at minst 80% av omsorgsovertakelsene kunne funnet sin løsning i hjemmet, eller vært henlagt uten hjelpetiltak.

3.8. «Varetekt for barn» brukes oftere enn for voksne

Funn: Akuttvedtak mot barn brukes relativt oftere enn varetekt mot voksne.

Tolkning: Alvorlighetsgraden av midlertidige inngrep undervurderes.

Konsekvens: Høy terskel og bedre faktagrunnlag må sikres før akuttinngrep.

Advokat John Haga skriver dette i [Dagen](#): -I 2017 ble ifølge NRK 1583 barn tatt ut av sitt hjem ved akuttvedtak. Ifølge SSB ble i samme år 2937 personer nyinnsatt i varetektsfengsel. Den voksne befolkningen er om lag fire ganger større enn antallet barn. Dette innebærer at «varetekt» mot barn benyttes dobbelt så hyppig som mot voksne.»

3.9. Voldssaker: høy andel tilbakeføring etter prosess

Funn: I et stort advokatmateriale ble 5 av 6 barn tilbakeført i «voldssaker».

Tolkning: Innledende grunnlag og bevisvurdering er ofte for svakt.

Konsekvens: Tidlig, uavhengig, tverrfaglig etterprøving er nødvendig.

Tilbakeføring i 5 av 6 «voldssaker». 83 % av barna hvor det var truffet akuttvedtak etter påstander om vold, i adv. Sylte sine saker, fikk etter prosess for nemnda eller retten komme hjem! I 2016 skriver Sylte at det indikerer en endring av bv systemet sammenlignet med årene før..

3.10. Foreløpig konklusjon: mange sammenfallende tegn

Oppsummert:

- Tilsyn, domstoler, EMD og kommunale praksiseksempler peker mot *systematisk* svikt i undersøkelses- og beslutningsprosesser.
- Når kontrollinstanser først ser sakene grundig, endres en ikke ubetydelig andel vedtak.
- Dette underbygger hypotesen om at en **stor andel omsorgsovertakelser kan ha vært feilvurdert** – ikke som enkelttilfeller, men som utslag av *systemfeil*.

Viktig presisering:

Dette er **indisier**, ikke fasit. Nettopp derfor trengs en uavhengig, bred og grundig gjennomgang – og bedre organisering av førstelinjens faktainnhenting.

3.11. Et system uten reell kontroll – og et uavklart ansvar

Når man fra granskinger ser at barnevernet bryter loven i 80-90% av sakene de behandler, og at Fylkesnemndene tilnærmet alltid opererer som sandpåstrøere for barnevernets vedtak, er det *svært sannsynlig at minst 20000 omsorgsovertakelser har vært ulovlige*.

Summen av disse forholdene underbygger hypotesen om at **en stor andel av omsorgsovertakelser kan ha vært feilvurdert** – ikke som enkeltstående hendelser, men som uttrykk for **systemisk svikt i saksbehandling, kontroll og faglig kultur**.

Denne hypotesen er ikke et faktum, men en nødvendig tankeøvelse.

Den viser hva som står på spill dersom rettssikkerhet og faglig kvalitet ikke styrkes dramatisk i norsk barnevern.

Men hvor mange som har vært ulovlige vet ingen siden dette aldri er gransket. Helsetilsynet og Riksrevisjonen har gransket så og si alle sider ved barnevernet, og kommet med knusende kritikk av praksis og saksbehandling.

Men de har aldri gransket grunnlaget for samværsvedtak og omsorgsovertakelser objektivt, grundig og redelig. Hvorfor ikke? Kommer tilbake til det.

Selv om tallene og granskingene peker tydelig på systemsvikt, har ingen gransket **hvorfor** mønsteret har oppstått – eller **hvordan** praksis og kultur i barnevernet har utviklet seg slik. For å forstå dette må vi se på hvilke krefter som former barnevernet over tid: **politikk, fagmiljøer og samfunnets holdninger.**

DEL 4 – POLITIKK, FAG OG TRENDER I BARNEVERNET

Hvordan skiftende politiske signaler og faglige strømninger har påvirket praksis i norsk barnevern.

Barnevernets utvikling følger ikke bare lovendringer og faglig kunnskap, men i stor grad **politikken og tidsåndens retning.**

Selv om både lovverk, rettssystem og fagutdanning har vært relativt stabile, viser statistikken store svingninger i antall omsorgsovertakelser.

Dette tyder på at **barnevernets praksis styres mer av politiske føringer og faglige trender enn av stabile, dokumenterte behov.**

4.1 Fra stabilitet til vekst (1955–2000)

Fra 1955 til 1990 var antallet årlige omsorgsovertakelser relativt stabilt – i gjennomsnitt 648 vedtak i året.

Mellom 1991 og 2000, under skiftende regjeringer fra Ap og KrF, steg tallet noe til rundt 800. Økningen samsvarte med befolkningsveksten, og barnevernet ble fortsatt forstått som et **hjelpeapparat**, ikke som et kontrollorgan.

Dette endret seg gradvis mot slutten av 1990-tallet.

4.2 2000–2012: Et politisk og faglig trendsifte

Fra 2003 begynte antallet omsorgsovertakelser å stige markant.

Flere barneministre signaliserte et behov for mer inngripen, tidligere reaksjoner og større handlekraft.

Dette førte til en ny praksis – og et nytt barnevern.

Uttalelser fra perioden illustrerer retningen:

- **Valgerd Svarstad Haugland (KrF)** uttalte at «mange mennesker ikke skulle vært foreldre» og at barnevernet burde «ta langt flere barn».
 - **Laila Dævøy (KrF)** varslet radikale endringer i barnevernet – noe som skapte frykt for for vide fullmakter.
 - **Karita Bekkemellem (Ap)** kalte styrking av barnevernet «jobb nummer én».
 - **Manuela Ramin-Osmundsen (Ap)** oppfordret offentlige instanser til å «melde oftere og tidligere».
- Dette førte til en markant økning i **bekymringsmeldinger.**

- **Professor Bente Ohnstad** advarte samtidig mot at barnevernet druknet i «grunnløse meldinger uten reell vurdering av alvorlighetsgrad».
- **Anniken Huitfeldt (Ap)** sa bl. a.:
 - Barnevernloven skal endres. Ett av forslagene er at myndighetene må vurdere omsorgsovertakelse på et tidligere tidspunkt enn i dag.
 - Strengere krav til omsorgsevne før tilbakeføring
 Krav om at omsorgsovertakelse ikke skal oppheves dersom det foreligger reell tvil om at omsorgen vil være forsvarlig
 - Økt bruk av adopsjon som barnevernstiltak

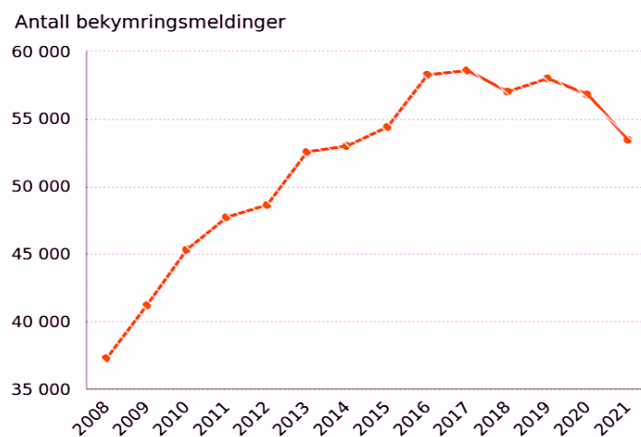
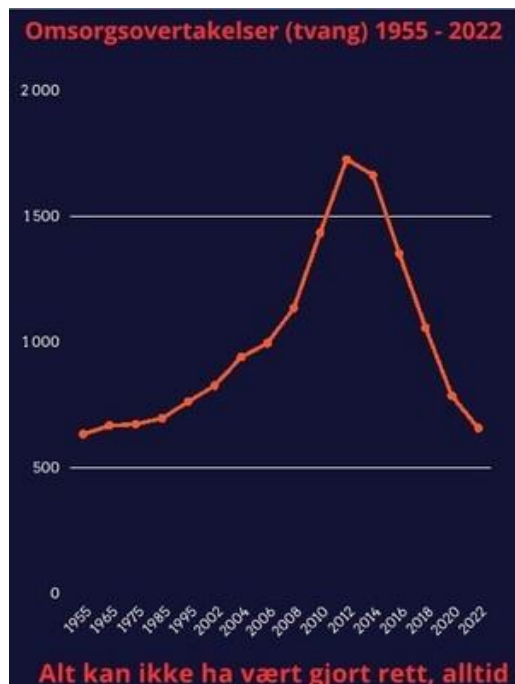
Resultatet:

Etter 2007 skjøt antallet omsorgsovertakelser i været.

Under **Audun Lysbakken og Inga Marte Thorkildsen (SV)** ble nivået rekordhøyt.

Raundalen-utvalget anbefalte å **senke terskelen for inngrep**, og denne anbefalingen slo direkte ut i praksis.

I 2012 nådde antallet toppnivå – **1727 omsorgsovertakelser**, en økning på **108 %** fra tiåret før.

Lenker:

Valgerd Svarstad Haugland (Bondevik 1 regjeringen): [Barn, barnevern og foreldre](#)

Laila Dāvøy (Bondevik 2 regjeringen): [LESERBREV | Barnevernet](#) og [Barnevernet undergraver tilliten til barnevernet](#)

Karita Bekkemellem (Stoltenberg 2 regjeringen): [Barnevern - jobb nummer én](#)

Manuela Ramin-Osmundsen (Stoltenberg 2 regjeringen): [Etterlyser flere varslere til barnevernet | FriFagbevegelse](#)

Bente Ohnstad: [Offentlig ansatte har for lav terskel for å melde til barnevernet, mener professor i rettsvitenskap | FriFagbevegelse](#)

Anniken Huitfeldt (Stoltenberg 2 regjeringen): [Nyheter | Barnevern på høring](#)

Audun Lysbakken/Raundalen-utvalget (Stoltenberg 2 regjeringen): [NOU 2012: 5 - regjeringen.no](#) og [Tilknytning trumfer blodsband | Fontene.no](#)

4.3 2013–2022: Et politisk trendsifte og faglig kursendring

Da **Solveig Horne (FrP/Solberg regjeringen)** tiltrådte i 2013, endret retorikken seg fundamentalt.

Hun la vekt på **familienes rettssikkerhet, forebygging** og **tidlig innsats** fremfor tvang. Dette markerer starten på en ny epoke i barnevernets praksis.

Resultater i perioden:

- Over **60 % nedgang** i omsorgsovertakelser fra 2012 til 2022.
- Flere **tilbakeføringer** og økt **samvær**.
- Nedgang i **tvangsadopsjoner**.

Faglig ble dette forsterket gjennom **forsøk med nye barnevernsmodeller** i kommunene **Færder, Alta og Røyken** (fra 2016, på oppdrag fra departementet).

Her fikk barnevernet i oppdrag å hjelpe flere barn hjemme i stedet for å overta omsorgen.

Barnevernsleder Ida Steinrem i Færder oppsummerte erfaringene slik:

«Vi har kommet tidlig inn i saker og skreddersydd tiltak til barn og unge, slik at færre må flyttes fra sine foreldre. Vi hjelper flere barn hjemme der de bor. Et godt samarbeid mellom barnevern, foreldre og barn er nøkkelen til suksess.»

Dette er et tydelig eksempel på hvordan **endret politisk vilje** og **ny faglig kultur** kan snu utviklingen i en hel etat.

4.4 Et barnevern formet av ideologi, ikke bare behov

Sammenhengen mellom politiske føringer og barnevernets praksis er tydelig: Når signalene fra toppen handler om **inngrep**, øker antall omsorgsovertakelser. Når signalene handler om **forebygging og samarbeid**, går tallene ned.

Dette viser at **barnevernet ikke først og fremst styres av behovet i familiene**, men av **ideologiske strømninger og forvaltningskultur**.

Et slikt system er sårbart. Det som skal være barns sikkerhetsnett, blir i stedet et speilbilde av politisk retorikk og faglig moteretning.

Oppsummering – Kapittel 4: Politikk, fag og trender i barnevernet

Antallet omsorgsovertakelser har variert med over 100 % mellom perioder – uten at barns faktiske behov har endret seg tilsvarende.

- ☐ Dette viser at barnevernet i praksis er **styrt av signaler, ikke systemer**.
- ☐ Veien videre må derfor handle om **faglig uavhengighet, rettssikkerhet** og **stabilitet** – ikke trendstyrt praksis.

DEL 5 – HVORFOR gikk det så galt? Historiske feilskjær og formynderstatens arv

For å forstå hvorfor barnevernet i nyere tid kunne begå så alvorlige feil – og hvorfor systemet i så mange år var nesten umulig å korrigere – må vi se bakover. Ikke bare på lovverk og statistikk, men på **historiske holdninger, politiske allianser, formynderkultur, og de katastrofale overgrepssakene Norge allerede hadde opplevd.**

Mønsteret er nemlig ikke nytt. Norge har flere ganger tidligere sett hva som skjer når staten mener at den vet best – og når formynderholdninger får lov til å gå uimotsagt.

1. En formynderstat vokser frem (1900–1953)

På begynnelsen av 1900-tallet ble vergerådsloven båret fram av en bred koalisjon av borgerlige **“besteborgere”** og **sterkt kristne miljøer**, særlig knyttet til **Høyre og Venstre**. Målet var i utgangspunktet godt: å beskytte barn mot forsømmelse, moralsk forfall og fattigdom.

I 1933 kom **KrF** inn som en naturlig forlengelse av denne tradisjonen – med en sterk tro på at samfunnet hadde et moralsk ansvar for å “redde” barn.

Dette var starten på en formynderkultur der staten anså seg som en **moralsk overdommer**, og der fagfolk og politikere trodde at:

“Vi vet bedre enn familien”.

Jens Bjørneboe beskrev dette som selve kjernen i formyndersamfunnet:

«Formyndermennesket har bare gode motiver. Det er vi som har slette motiver... derfor er det en plikt for formyndermennesket å formynde oss.»

Denne tankegangen la grunnlaget for et system som kunne gripe inn langt mer enn det som var faglig begrunnet – fordi man trodde det var rett.

2. Tre historiske varsellamper som ble ignorert

Norge hadde allerede fått tydelige varsler, i form av brutale statlige overgrep:

♦ Øyguttene (1880 – 1970-tallet)

Barn som ble sendt på skolehjem og arbeidsleirer på ulike [øyer](#), utsatt for grov vold, mishandling og isolasjon – alt under dekke av “oppdragelse”. [Bastøy](#) kanskje mest kjent.

♦ Jentene på Bjerketun ([1904](#)–1962-tallet)

Unge jenter plassert på institusjon for “umoral” eller graviditet, og utsatt for grove krenkelser, tvang, frihetsberøvelse og psykologiske overgrep. [Kontroll av seksualitet](#) var en viktig del av behandlingen.

◆ Taterne/romanifolket (1900–1989)

En av Norges største statlige [overgrepshistorier](#):

Systematisk tvangsplassering av barn, sterilisering, oppløsning av familier og kulturell utslettelse.

Fellesnevneren?

Staten trodde den gjorde det rette.

Staten trodde den var moralsk overlegen.

Staten trodde den ikke kunne ta feil.

Disse tre historiske kapitlene burde ha lært oss at når staten får for stor makt over familier – og for liten motstand – skjer det fryktelige ting.

Men lærdommen ble ikke tatt tilstrekkelig inn i barnevernet.

3. 1953–2000: Nye partier, same gamle logikk

Ved lovendringen i 1953 ble feilen erkjent – i hvert fall på papiret.

Men samtidig kom **Arbeiderpartiet** sterkere inn i barnevernspolitikken, etterfulgt av **SF (1961)** og **SV (1975)**.

Barnevernet ble nå et felt preget av:

- sterke profesjoner (sosionomer, barnevernspedagoger, psykologer)
- sterke ideologier
- partier med dyp identitet knyttet til sosialpolitikk

Ap, SV og etter hvert KrF ble alle “eiere” av barnevernet – av ulike grunner, men med samme effekt:

Barnevernet ble skjermet. Kritisert lite. Endret sjelden.

Når fem partier (H, V, KrF, Ap, SV) hadde overlappende interesser, ble feltet politisk beskyttet fra reell revisjon og selvkritikk.

4. Hvorfor kunne det gå galt helt frem til de siste årene?

Dette kapittelet forklarer:

• En formyndertradisjon som aldri ble brutt

– Staten vet best.

– Fagfolk vet bedre enn foreldre.

- **Et politisk felt som var “for viktig” til å kritisere**

- Flere partier hadde investert identitet og prestisje i barnevernet.
- Kritikk ble oppfattet som “angrep på barns vern”.

- **Profesjonskulturen ble selvforsterkende**

- Barnevernet utdannet sine egne.
- Kritikk ble sett som uvitenhet.
- En lukket fagideologi fikk dominere.

- **Tidligere statlige overgrep ble ikke tatt inn i systemkritikken**

- Øyguttene, taterne og Bjerketun-jentene ble behandlet som “historiske feil”, ikke som advarsler.

- **Mangel på ekstern kontroll**

- Nemnder og domstoler bygget på fagrapporter og sakkyndige uten uavhengighet.
- Ingen gransking av vedtak.
- Ingen gjenopptakelsesmekanismer.

- **Moral + makt + fag = farlig kombinasjon**

Dette er barnevernets grunnfeil.
Og forklaringen på hvorfor det gikk så galt, så lenge.

DEL 6 - HOLDNINGER i barnevernet: Den usynlige styringskraften

«Holdning er en liten ting som gjør STOR forskjell.»

– *Winston Churchill*

Holdninger former praksis.

I barnevernet kan de avgjøre liv.

Selv med samme lovverk, system og rammer, skaper ulike holdninger helt forskjellige resultater.

Noen ganger er det ikke systemet som svikter – men kulturen i systemet.

6.1 Holdningsskapende retorikk

Tre sitater, alle fra 2012 – året med høyest antall omsorgsovertakelser i Norge:

«Det reelle problemet i dagens Norge er ikke at barnevernet griper for mye inn.»

«De færreste barnevernssaker hadde oppstått om ikke foreldre hadde sviktet.»

«Fylkesnemnda, nærmest en domstol, under full rettssikkerhet.»

Forfatteren?

Geir Kjell Andersland, fylkesnemndsleder – en posisjon med stor autoritet.

Uttalelsene kom i [Aftenposten](#) i mars 2012, og var **holdningsskapende** for både fagfelt og

offentlig opinion.

Interessant nok fremmer han i dag – som pensjonist – helt andre synspunkter.

Et annet eksempel finner vi hos [professor Lars Smith](#), en av Norges mest siterte fagpersoner innen tilknytningspsykologi:

«Det er bedre at ti uskyldige foreldre utsettes for omsorgsvedtak enn at ett lite barn må vokse opp med vold, rus eller overgrep.»

Utsagnet avslører en **ideologisk slagside** – en form for «føre var»-logikk som i praksis kan ramme barn like hardt som den vil beskytte.

Spørsmålet melder seg: Er det virkelig bedre at ti uskyldige barn mister sin familie, enn at ett barn forblir i fare?

6.2 Hendelser som preget et helt fagfelt

I 2005 rystet **Christoffer-saken** Norge.

En gutt døde etter alvorlig mishandling – og saken fikk enorme ringvirkninger.

«Saken påvirket ministre, toppbyråkrater og et helt fagfelt inn til marginen», sier Tommy Thompson, tidligere barnevernsleder og stipendiat ved VID vitenskapelige høgskole.

Frykt, politisk press og et sterkt medietrykk gjorde at **barnevernets grunnleggende holdning endret seg**:

Fra å hjelpe – til å sikre seg.

Fra tillit – til kontroll.

6.3 Når systemtro møter makt

Politikere og fagfolk skaper holdninger gjennom språk og prioriteringer.

Ledere i barnevernet følger opp – ofte lojalt, noen ganger ukritisk.

Når de i tillegg mangler erfaring eller reflektert faglig ballast, forsterkes risikoen for feil. Systemtrohet uten selvkritikk blir fort systemfeil.

6.4 Et tankevekkende vitnesbyrd – Tommy Thompson

I et intervju med [FriFagbevegelse/LOmedia](#) forteller tidligere barnevernsleder Tommy Thompson om endringer i holdninger og faglig kultur:

«Pendelen er i ferd med å snu. Flere har erfart at omsorgsovertakelser ikke nødvendigvis er til hjelp. I verste fall kan offentlig omsorg gjøre vondt verre.»

Han fremhever også at **kritiske foreldregrupper** har bidratt til å nyansere fagfeltet:

«De har bidratt til nye kritiske refleksjoner innenfor barnevernet.»

Thompson peker på flere forklaringer til nedgangen i vedtak:

- Økt fokus på **plassering i slekt og nettverk**,
- større vekt på **frivillige løsninger**,
- og et voksende **faglig selvkritisk blikk**.

«Flere spør seg om plassering i offentlig omsorg virkelig er den beste løsningen. Når flere stiller det spørsmålet, fremmes færre saker.»

6.5 Et blikk tilbake – da alt gikk oppover

Thompson trekker også linjer tilbake til tiåret før 2017 – da både bekymringsmeldinger og omsorgsovertakelser eksploderte.

Han beskriver et **sterkt press fra Fylkesmannen**:

«Henleggelsesprosenten skulle være lav. Flest mulig barn skulle gis hjelp.»

Han innrømmer:

«Jeg var selv med på å fremme synet om at omsorgsovertakelser er bra for barn. Vi spurte ikke om de kunne få det verre av å bli flyttet.»

Samtidig viser forskning at **39 prosent av barn under offentlig omsorg opplevde minst én utilsiktet flytting** – et tydelig signal om ustabilitet og systembelastning.

6.6 Ny kurs – og et glimt av håp

Thompson mener at **ny barnevernslov** og **oppvekstreformen** kan bidra til ytterligere reduksjon i tvangsvedtak:

«Reformen pålegger kommunene i enda sterkere grad å hjelpe barn og familier der de bor.»

Økonomiske insentiver vil også bidra til at kommunene søker løsninger **utenfor nemnda**.

Når journalisten spør **Buadir** om holdningene i barnevernet har endret seg, svarer divisjonsdirektør **Kjetil Andreas Østling**:

«Det vet vi ikke, og jeg kan ikke på stående fot svare for holdninger hos 6000 ansatte i det kommunale barnevernet.»

Et ærlig, men tankevekkende svar.

For kanskje er det nettopp **holdningene** – ikke lovene – som avgjør hvor mange barn som får vokse opp hjemme.

6.7 Oppsummering – Kapittel 5: Holdninger i barnevernet

- ☐ Holdninger former barnevernets praksis dypere enn lover og forskrifter.
- ☐ 2002-2013 var systemet preget av mistillit og kontroll – i dag preges det mer av refleksjon

og samarbeid.

📌 Nedgangen i vedtak viser at endring er mulig – når holdningen endres først.

«Det er ikke strukturen som skaper kulturen – det er kulturen som former strukturen.»

DEL 7 – Endring i nemndene: Fra konfrontasjon til samtale

Fra 1. januar 2023 ble de tidligere fylkesnemndene omorganisert og fikk nytt navn:

Barneverns- og helsenemnda.

Samtidig ble saksbehandlingen endret på et vesentlig punkt:

I stedet for at alle saker gikk direkte til forhandling (rettssak), finnes det nå [to spor](#):

- **Samtaleprosess (mekling)**
- **Forhandlingsprosess (rettssak)**

De fleste saker starter nå som samtaleprosess, der partene – barnevernet, foreldrene og eventuelt ungdommen – møtes sammen med sine advokater for å forsøke å finne løsninger gjennom dialog.

Dette representerer en **fundamental endring i barnevernets konfliktkultur**:

Fra konfrontasjon til kommunikasjon.

I praksis kan samtaleprosessen fungere som en **forsoningsmekanisme** – noe som tidligere manglet helt i systemet.

Da jeg i 2010 foreslo en **sannhets- og forsoningskommisjon** etter en alvorlig barnevernssak, fikk jeg til svar fra nestleder i barnevernet at «*det har vi ikke*», og fra lederen: «*det er så mange sannheter*».

Tolv år senere ser vi konturene av nettopp en slik mekanisme, innført gjennom den nye ordningen i nemndene.

Det er likevel for tidlig å konkludere om endringen har gitt **bedre og riktigere vedtak**.

Tilbakemeldingene til BvB så langt er delte:

Noen opplever prosessen som reell og løsningsorientert – andre beskriver den som et nytt lag med formalia uten reell endring i maktbalansen.

Som mye annet i barnevernet, ser også dette ut til å være **sterkt personavhengig**.

DEL 8 – Tvang og “frivillighet”: En glidende grense

«Når frivillighet føles som tvang – et nytt blindfelt i barnevernet.»

Min analyse tar for seg **tvangsvedtak** om omsorgsovertakelse.

Men parallelt med nedgangen i antall tvangsvedtak de siste årene, har det vokst fram en **markant økning i såkalte “frivillige” overtakelser**.

Jeg setter «frivillig» i anførselstegn, fordi flere foreldre har fortalt oss om opplevelser der frivilligheten i realiteten var **sterkt betinget**:

«Godtar du ikke frivillig, blir det tvang.»

Slik praksis reiser alvorlige spørsmål om **rettssikkerhet, reelt samtykke og maktbalanse**.

Når en part står overfor trusselen om tvang, er det vanskelig å si at samtykket er fritt.

Også forskere ved **Universitetet i Bergen** har de siste årene vist interesse for denne utviklingen.

De undersøker hva som faktisk ligger bak økningen i “frivillige” plasseringer, og i hvilken grad dette kan være uttrykk for **en forskyvning av tvang** – fra formelle vedtak til mer uformelle pressmekanismer.

Vi i **Barnevernberørtes landsforening** følger dette nøye.

Frivillighet må bygge på tillit og reell valgfrihet – ikke på frykt for hva som skjer hvis man sier nei.

■ FAKTABOKS: “Frivillig” eller tvang?

Tvangsvedtak

Formelt vedtak om omsorgsovertakelse fattet av Barneverns- og helsenemnda. Rettighetsinngrep som kan påklages og prøves i domstolene.

Frivillig plassering (§ 4-4 / § 6-1 i barnevernsloven)

Foreldre “samtykker” til at barnet flyttes uten tvangsvedtak.

I utgangspunktet et hjelpetiltak, men kan få samme konsekvenser som tvang.

Problemet

- Samtykke gis ofte **under press**: «Godtar du ikke, blir det tvang».
- Foreldre får sjelden tilstrekkelig informasjon om **rettigheter og konsekvenser**.
- “Frivillighet” brukes til å **unngå klageadgang og rettslig kontroll**.

Når frivillighet glir over i tvang

- Foreldre opplever trusler om akuttvedtak.
- Samtykket gis i akutt krise, uten juridisk bistand.
- Barn flyttes uten tidsavgrensning eller plan for tilbakeføring.

Konsekvens

Frivillig tvang svekker **rettssikkerheten** og **tilliten** til barnevernet – og kan skape et **uformelt tvangssystem** utenfor lovens kontroll.

DEL 9 – Oppgjør og ansvar

De siste ti årene har vi sett en **tydelig nedgang i antallet tvangsomsorgsovertakelser**. Selv om nivået fortsatt er altfor høyt, har også **medholdsprosenten for barnevernet i fylkesnemndene** gått ned med mellom 5 og 10 prosent de siste fem årene.

Denne utviklingen er ikke tilfeldig. Den skyldes mange små bevegelser i samme retning – blant annet et økende press utenfra:

fra fagfolk, forskere, politikere, journalister og ikke minst fra **foreldre- og barnegrupper på nettet**.

Disse gruppene blir dessverre fortsatt for ofte stemplet som “barnevernshatere”, men historien viser at **kritikk er en nødvendig forutsetning for endring**.

Likevel gjenstår et avgjørende spørsmål:

Skal det ikke tas et oppgjør med fortidens feil og overgrep?
Skal det ta 70 år – som for taterne – før staten erkjenner uretten?

Tidligere byrådsleder **Roger Valhammer** i Bergen ga en uforbeholden unnskyldning til barna som ikke ble fulgt opp av barnevernet.

Det var både riktig og på høy tid.

Men hvorfor snakkes det aldri om **de barna som unødig – og dermed ulovlig – ble fratatt sine foreldre?**

Deres historier er like sanne.

Deres tap er like reelle.

Og deres behov for rettferdighet er like presserende.

Er skjebnen til disse barna og deres familier **så lite verdt** at den skal ties i hjel – mens Norge fortsetter å omtale seg selv som et land med “verdens beste barnevern”?

Et sant oppgjør handler ikke bare om å beklage – men om å **granske, lære og gjøre opp**.

DEL 10 – Det mørkeste kapitlet i barnevernets nyere historie

Innledning:

Perioden 2004–2018 representerer et mørkt kapittel i norsk barnevern.

I løpet av disse 15 årene ble det fattet **19 307 tvangsomsorgsovertakelser** – i gjennomsnitt 25 hver uke.

Hvor mange av disse som var unødvendige eller ulovlige, vet ingen. Men sannsynligvis tusenvis.

Som dere ser av statistikken var antallet omsorgsovertakelser mye høyere enn gjennomsnittlig i perioden 2004 – 2018. Jeg kaller disse 15 årene for «det mørkeste kapitlet i barnevernets nyere historie». 19307 tvangsomsorgsovertakelser ble vedtatt.

25 hver eneste uke gjennom 15 år. Jeg tør ikke tenke på hvor mange som var unødvendige og ulovlige. Tusenvis, helt sikkert. Kanskje mer en 10000..

Øyguttene, [jentene på Bjerketun](#) og taterne vil nok si at deres kapitler var mørkere, men jeg regner «nyere» historie som etter 1990.

DEL 11 – “Det var min mor” – Om det biologiske prinsipp

Kjerne:

- Politikk, fag og ideologi skjov familien ut på sidelinjen.
- Christoffer-saken og ideologiske strømninger bidro til en kultur der biologi ble sett som uviktig.
- Sentrale fagfolk som Reidun Follesø, Raundalen-utvalget og andre bidro til å svekke “det biologiske prinsipp”.
- Resultatet: Barnevernet mistet ankeret i det naturlige – familien som første og viktigste fellesskap.

Fra familie til forvaltning

Politikere og fagfolk skapte gale holdninger og trender, Christoffer-saken rystet og førte til panikk, saksbehandlingen var langt fra grundig, pluss andre faktorer nevnt tidligere.

Familiebånd er viktige. Selv der det er krangler og utfordringer kan familiebåndene være sterke. «Foreldre ligg i botten», sa moren til Margret Olin i filmen «Fedrelandet». På spørsmål om hva det var som gjorde kronprinsesse Märtha så spesiell svarte kong Harald: «Det var min mor. Det var vel det som var det spesielle med henne for meg». Her er vi antakelig ved den viktigste årsaken: Det biologiske prinsipp ble ikke regnet som viktig denne perioden. Familien ble satt på sidelinjen. Bv ufarliggjorde omsorgsovertakelsene overfor sine ansatte. «Det er ikke så nøye hvem som er omsorgsperson, bare omsorgen er god», var omkvedet.

Biologiens fall og ideologiens fremvekst

«Det biologiske prinsipp – barnevernets største hatobjekt» het en artikkel i [Samfunnsmagasinet](#) i 2007. Her ramses det opp en del uttalelser fra framtreddende fagfolk som viser at respekten for de biologiske båndene mellom foreldre og barn lenge har vært på et bunnivå i de kretser, med utgangspunkt i en bok som utkom på norsk allerede i 1980.

"Rensk det vekk!" skrev førsteamanuensis Reidun Follesø om det biologiske prinsipp i VG 29.07.06. Dette er altså svært sentrale fagfolk som påvirker lærebøker, bv ledere og ansatte med sine holdninger. «Du eier ikke dine barn», lød den sleipe retorikken.

Etter at flere lenge hadde utfordret biologiens betydning og tatt til orde for å svekke det biologiske prinsipp satte Audun Lysbakken ned et utvalg med Magne Raundalen (leder), Willy-Tore Mørch [og flere](#). Februar 2012 leverte de sin enstemmige innstilling der konklusjonen var at utviklingsstøttende tilknytning skulle gis forrang framfor det biologiske prinsipp.

Sitat 1: "Biologiske bånd har betydning først og fremst fordi vårt samfunn tillegger dem en slik betydning".

2: "Den forskning som foreligger peker entydig i retning av at biologiske bånd i seg selv verken er en nødvendig eller en tilstrekkelig betingelse for barns utvikling".

3: "Forskning og evaluering har vist at fylkesnemndssystemet ivaretar rettssikkerheten på en svært god måte".

Hvem sier dette? Fylkesnemndsutvalget! Sitatene er hentet fra [NOU 2005: 9 - Ressursbruk og rettssikkerhet i fylkesnemndene](#). Hvem som sitter der kan du lese i lenken over.

Når foreldre og barn blir motparter

Dette gikk så langt at man satte foreldre og barn opp mot hverandre. Som om de i utgangspunktet er fiender. Man forfektet også et syn om at lov og rett beskyttet foreldreinteresser foran barna. Pendelen slo alt for langt den ene veien.

Kan denne holdningen være en viktig forklaring på den voldsomme økningen i disse årene? Svært mye tyder på det når vi sammenligner med nedgangen og holdningsendringen senere.

DEL 12 – Omsorgsovertakelse i stedet for hjelp

Kjerne:

- Barnevernet ble et kontor for overtakelser, ikke for hjelpetiltak.
- Foreldre og barn ble påført skam og mistillit i stedet for støtte og veiledning.
- Advokater, psykologer og fagpersoner advarte mot den manglende dialogkulturen.
- Etter EMD-dommene i 2019 og Høyesterettsdommen (HR-2020-661-S) ble tilbakeføring og samvær igjen tydeliggjort som mål.

Manglende hjelpetiltak = systemsvikt

I stedet for å hjelpe, forsone og veilede skaper barnevernet i den nevnte perioden en forståelse hos barn og foreldre at denne familien ikke er god nok, at den ikke holder mål. Dette er en livsfarlig tanke å plante i familien, da spesielt for barna. De er ikke modne enda og har ikke de samme vurderingsevner som voksne. Å ta de bort fra sine egne og samtidig gi forståelse/uttrykk for at de kommer fra dårlige familier kan gi en skjebnesvanger utvikling i en sårbar alder.

«Vi må ikke glemme det vonde» var uttrykk brukt. Fokus var på å kritisere og dra frem det som evt. var galt i familien.

«Man prøver ikke engang å finne gode løsninger»

– Den yngre garde ser ut til å tenke mer løsningsorientert og ha fokus på hjelpetiltak. Men de sliter med å komme gjennom. Noen få, men [myndige saksbehandlere](#) med fartstid, synes til tider å ha mer fokus på å finne feil hos omsorgspersonene enn å legge til rette for gode løsninger, sier advokat Lykken.

Man hadde ingen dialogorientert organisasjonskultur og ofte, i motsetning til på 1980 og 90-tallet, prøvde man ikke engang å finne gode løsninger, hevder psykologspesialist Einar [Salvesen](#).

EMD dommene den senere tid har vist at barnevernet også innvilget for lite samvær. Vi EMD EMD dommene den senere tid har vist at barnevernet også innvilget for lite samvær. Vi kjenner til at de attpåtil *aktivt forhindret samvær, samt svært sjelden aktivt jobbet for tilbakeføring*. Først etter EMD dommene og Høyesterettsdommen som poengterte den overordnede målsetningen å oppnå tilbakeføring, gjenforening av barn og foreldre i 2020 ble det arbeidet normalisert ([HR-2020-661-S](#), [avsnitt 143](#)).

Rotløse barn og konsekvensene av feil vedtak

Man brøt altså bånd med biologisk familie, fant ny omsorgsperson, den nye familien var viktigst, «biologisk familie kan du klare deg uten» - det fikk barna ofte høre den gang.

Dette er en praksis som kan forsvares i de tilfellene omsorgsovertakelse utvilsomt er rett. Men katastrofal i de sakene der adskillelsen er feil. Rotløse unge går det ofte galt med. To av tre barnevernsbarn mottar sosialhjelp senere i livet.

Flytting av barn skal være siste utvei når andre tiltak ikke er tilstrekkelig, det mildeste inngreps prinsipp. Vi kjenner til mange saker fra perioden der hjelpetiltak ikke engang ble vurdert, eller utprøvd. Bv gikk rett på omsorgsovertakelse.

– Hvorfor er det ingen uttalelse fra helsesøster, PPT, lærer? Og med den hjelpa jeg har bedt om, burde de heller tilbudt leksehjelp, aktiviteter, tilrettelagt hjemmebesøk? De har ikke gjort noe av det som et barnevern burde ha gjort, [sier ei mor](#) som ble fratatt sønnen i 2017.

DEL 13 – Endret personlighet: Barn under offentlig omsorg

Kjerne:

- Alvorlige selvmordsforsøk, rømninger og rusproblematikk i institusjoner.
- Psykologer med dobbeltroller og sviktende uavhengighet ("Skjulte bånd").
- Systemet har ofte påført barn nye traumer i stedet for trygghet.
- Historisk sammenligning med legdsystemet: Å bli tatt fra sin familie er en eksistensiell krise.

Bak lukkede dører

[491](#) barn rømte fra bv institusjoner i 2022. Dette er det registrerte tallet. Det faktiske er nok mye høyere.

-Siden mars 2020 har det vært 190 alvorlige selvmordsforsøk ved norske barnevernsinstitusjoner. Ti barn døde. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har gransket bare ett av dødsfallene. Dette skrev [Aftenposten](#) i januar 2023.

Når behandlingen skader mer enn den hjelper

Foreningen vår får ofte inn historier der det fortelles at barna har endret seg etter å ha vært en stund i bv. Hva er årsaken til endringen? Hva skjer bak lukkede dører i bv? Hva slags «omsorg» er det egentlig snakk om? Hvorfor «behandler» psykologer barna uten engang å snakke med foreldrene? Hvorfor starter mange med rus på institusjon?

[Her](#) kan du lese om 3 tenåringsjenter som alle tre ble narkomane og prostituerte under barnevernets omsorg.

– Det får så fatale følger når de griper inn feil. De må være sikre, sier en ung mor til NRK [Brennpunkt](#). I 2011 hentet barnevernet det nyfødte barnet hennes på fødeavdelingen. Det biologiske båndet skulle brytes. Men 18 måneder etter fødselen fikk moren barnet tilbake, etter en dom i tingretten. Tingretten mente at den sakkyndige psykologens rapport var for ensidig negativ mot moren. Det var ikke bevist at hun manglet omsorgsevne.

Dokumentaren «Skjulte bånd» som NRK gjorde i 2014 viste at mange sakkyndige hadde skjulte bindinger til bv. De påviste også at flertallet av psykologene påtok seg oppdrag både for barnevernet og for nemnd og rett som skal være uavhengig.

«Sakkyndige og fosterforeldre jobber for oss», er utsagn fra bv ansatte. Objektivt, upartisk?

Fredsprisvinner Aung San Suu Kyi regnet det å bli skilt fra sine kjære og det å bli tvunget til å leve med de man ikke har kjær som 2 av de største lidelsene et menneske kan oppleve.

Fra tilhørighet til rotløshet

Legd var fattigstellet på landsbygda i Norge fram til 1900. Et system der gamle og syke som ikke hadde egen familie til å sørge for seg, ble sendt på omgang mellom gårdene i et lokaldistrikt. Det å bli sendt på legd var stor skam. Hvordan tror du det føles, brått og brutalt, å bli fjernet fra foreldre, besteforeldre, søsken, venner, skole, ditt kjente miljø? Miste din identitet, tilhørighet, miste alt. Og ofte ikke forstå hvorfor.

Sendt ut i et system der det biologiske ikke verdsettes, sannhet, forsoning og tilbakeføring ikke vektlegges, tvert i mot. Fagfolk innprenter deg med at det gamle ikke er noe verdt. At du

må vende deg til det nye. Du blir fremmedgjort. Du er brått både hjemløs og rotløs. Alene. For en traumepåføring. Er det rart det «klikker» for mange?

At dette ofte er blitt gjort uten først å prøve hjelpetiltak er svært alvorlig.

Hvor mange av de tusener barn som er ulovlig omsorgsovertatt er det som har prøvd å ta sitt eget liv, rømt, blitt kriminelle, blitt sendt på omgang, fått psykiske problemer? Det finnes ikke hold i påstanden om at det kun er «verstingene» og de barna det har vært grunnlag for å omsorgsoverta som er i disse statistikkene. Tallene er alt for høye til det.

DEL 14 – Ekspansjon uten kontroll

Kjerne:

- Antallet ansatte i barnevernet eksploderte etter 2000.
- Byråkratiet vokste raskere enn kompetansen.
- Fokuset ble kvantitet, tidsfrister og lojalitet mot systemet – ikke faglighet eller relasjon.
- Offentlig retorikk ("Aldri mer Christoffer", "bedre at ti uskyldige foreldre rammes...") legitimerte ekspansjonen.

Når systemet blir viktigere enn mennesket - Et barnevern i fri vekst

I 1998 var det 2500 [årsverk](#) i det kommunale bv. I 2007: 3200. 2009: 4500. 2021: 7200.

I 2016 viser forskning at vi har tidenes [beste](#) foreldre. Barna forteller at de er svært fornøyd med mor og far.

Fra 2009 - 2022 økte antall ansatte i [kommunesektoren](#) med om lag 17 prosent.

Barnevernstjenesten økte med i underkant av 60 prosent i samme periode.

Totalt antall ansatte (merkantile, tiltaks- og saksbehandlerstillinger) i 2022 ca. [17300](#).

"Enhver byråkratisk institusjon kan, dersom den får være i fred, ekspandere i det uendelige så lenge den kan generere saker", heter det. Og barnevernet ekspanderte virkelig i denne perioden.

Voksesmerter

Stor ekspansjon fører til ansatte med lav gjennomsnittsalder og liten erfaring. Høy [turnover](#). Høyt arbeidspress oppgis som en av hovedgrunnene til at folk slutter. Manglende veiledning og støtte fra leder en annen. Kontrollfokuset er på tidsfrister. Ingenting av dette bidrar til gode vurderinger.

«Du trenger ikke være spesielt egnet eller faglig sterk for å jobbe i barnevernet», skrev Anki Gerhardsen i en kronikk i [Aftenposten](#) i 2016. FO delte Gerhardsens bekymring for at utdanningene til barnevern er blant de billigste utdanningene og at det ikke stilles klare kompetansekrav i barnevernstjenesten. Det er riktig, og svært uheldig, mente [FO](#).

Retorikk som rettferdiggjør overgrep

Her har vi altså et kontrollsystem (kommuneledelse, fylkesmenn og fylkesnemnd) som i hovedsak ikke fungerer/ikke tar sitt ansvar på alvor. Kontrollsystemet lar bv være i fred.

Barnevernet bruker retorikk som " Det er bedre at ti uskyldige foreldre utsettes for omsorgsvedtak enn at ett lite barn må vokse opp med vold, rus eller overgrep", "Aldri mer

Christoffer" og lignende. Med det bygger de opp under nødvendigheten av at de får ekspandere. Sammen med fremtredende psykologer plantes et omsorgssviktshysteri i befolkningen. "Alt" kan regnes som omsorgssvikt. Ingenting er perfekt nok.

Samtidig drives en propaganda som skal "lære" folk at det biologiske prinsipp ikke er så viktig. Dette ufarliggjør deres egne omsorgsovertakelser. Så oppfordrer/pålegger de alle til å sende bekymringsmeldinger til seg selv. Dette øker antall saker betydelig, og institusjonen kan ekspandere "i det uendelige".

Til glede for de som lever av bransjen. Til stor smerte for mange av de som havner i saksbunkene og opplever unødvendige og ødeleggende omsorgsovertakelser.

DEL 15 – Granskinger og konklusjoner

Kjerne:

Gjennom 20 år med granskinger finner alle de samme feilene:

- Svikt i 8 av 9 tjenester (Helsetilsynet).
- Ubegrunnede vedtak, uerfarne ansatte, brudd på barnevernsloven (Fjeld-utvalget, Samnanger, Oppland).
- Ingen læring over tid – samme feil gjentas.

Et system som ikke lærer av sine feil - Riksrevisjonen og Helsetilsynet: Gjentatt alarm
[Riksrevisjonen](#) (nov. 2022): «Det er mangler i dokumentasjonen av barnevernsfaglige vurderinger og barns og foreldres medvirkning».

[Helsetilsynet](#) (2020 – 2021): Svikt i 8 av 9 bv tjenester. Funnene fra dette tilsynet er til forveksling lik det som kom frem etter landsomfattende tilsyn med samme tema i 2011.

- Mange av sakene ikke er utredet tilstrekkelig, aktivitetene fremstår generelle og lite målrettet sett i sammenheng med alvoret i saken. Mangelfull planlegging av undersøkelsen og manglende internkontroll.

- Tenesta har mykje informasjon i undersøkingane, men leiinga sikrar ikkje at informasjonen blir analysert og vurdert forsvarleg undervegs og før saka blir konkludert.

Konsekvens: Titusenvs barnevernsofre

[Fylkesmannen](#) i Oppland (2016-17): «Barnevernstenesta i Land svikta i 89 prosent av tilfella». Tilsynet viser at tenesta sviktar på alle område.

[Fjeld-utvalget](#) (Bergen 2020): Bv får krass kritikk i 9 av 10 saker.

-Det skjer saksbehandlingsfeil uten at barnevernet merker det.

-Barnevernet har fattet mange vedtak uten at vedtakene er begrunnet.

-Mange ansatte i barnevernet har lite erfaring og kort utdanning, og de får ta viktige avgjørelser alene.

-Foreldrene blir skremt og forstår ikke barnevernets avgjørelser.

[Samnanger kommune](#) (2019): Totalsvikt. Bv brøt bv loven og god forvaltningsskikk.

-Bv har gjort grunnlause eller mangelfulle vurderingar utan å kunna dokumentera dei.

- Barneverntenesta sette ikkje i tilstrekkeleg grad inn adekvate hjelpetiltak, framfor å velja meir inngripande tiltak.

Barnevernet slaktes altså i alle granskinger. Det er derfor helt usannsynlig at det ikke er foretatt svært mange ulovlige omsorgsovertakelser.

DEL 16 – Stigmatisering og taushet

Kjerne:

- Foreldre og barn som rammes av feil vedtak lever med skam, skyld og sosial isolasjon.
- De er ofte uskyldige, men behandles som skyldige.
- Samfunnet vender blikket bort.
- Rotløse ungdommer og faller lettere ut i rus og kriminalitet.

De fortidde traumene. Når stigmaet blir straffen

Samene, taterne og de homofile har fått sin oppreisning. Gruppen som har blitt ofre for ulovlige omsorgsovertakelser lider ennå under for skam, fordømmelse, mindreverdighetsstempel, depresjon, redsel, isolasjon, lavere livskvalitet, kompleks PTSD, stjålne liv, økt selvmordsrisiko med mere.

Og det til tross for at mange av dem altså er uskyldige i det de er «dømt» for.

Merk dere at det er stigma påført av omverdenen. En omverden som ikke kjenner sakene. Mye grunnet barnevernets mye brukte påberopte taushetsplikt.

Pensjonert advokat Sverre Kvilhaug, som bl. a. kom med innspill til NOU 2000:12 Barnevernet i Norge, skriver i sin bok at det finnes mye dokumentasjon som viser at det innebærer stor risiko å adskille barn fra sine. Dette er kjent dokumentasjon i fagmiljøene.

Uavhengig om den er lovlig eller ulovlig, riktig eller gal, er en omsorgsovertakelse traumatiserende for alle involverte. Men om den er ulovlig skulle den vært unngått. Om det er slik at 10000 barn nødvendig ble omsorgsovertatt i perioden 2004 – 2018 er det selvsagt en stor risikofaktor. Barna får ikke bearbeidet traumene fordi de ikke får ha nødvendig kontakt med familien og alt det kjente. De blir rotløse ungdommer og faller lettere ut i rus og kriminalitet. Tilsvarende kunne man øke beskyttelsesfaktorene ved å unngå unødige adskillelser.

DEL 17 – Erstatning og ansvar

Kjerne:

- Estimat: over 33 000 barn kan være feilaktig omsorgsovertatt.
- Erstatningsbeløp kan beløpe seg til flere titalls milliarder kroner.
- Staten har et menneskerettslig ansvar for å undersøke og kompensere systemfeil.
- Likevel: ingen full gransking av grunnlaget for omsorgsovertakelser – kun barnevernets egen fremstilling.

Hvorfor granskes ikke grunnlaget? Når staten skylder sine borgere sannhet

33774. Tusenvis, garantert. Det er mange enkeltskjebner det. Mange rotløse barn. Mange ødelagte familier. Det bør utløse erstatningskrav i milliardklassen. Er det derfor samfunnet nesten konsekvent viker unna barnevernets arbeid på dette området?

Helsetilsynet og Riksrevisjonen har altså gransket så og si alle sider ved barnevernet, og kommet med knusende kritikk av praksis og saksbehandling. Men de har aldri gransket grunnlaget for samværsvedtak og omsorgsovertakelser objektivt, grundig og redelig. I gjennomgangen av 106 barnevernssaker som Helsetilsynet gjorde i 2019 var det kun

barnevernets syn som ble gjennomgått – de innhentet ikke opplysninger fra andre utenom barnevernet.

– *Det er naturlig å vurdere kvaliteten på en tjeneste ved å studere brukertilfredshet. Her har man ikke engang undersøkt om brukerne fremstilles på en sannferdig måte*, skrev Kari Bjørnaas i [DN](#).

Det er som om du blir slått ned av naboen og kun hans fremstilling av hendelsen kommer fram. Ikke hverken grundig eller redelig behandlet, profesjonelt gransket eller rettssikkert ville vi sagt da. Men slikt er, som dokumentert, vanlig i barnevernssaker.

Hundremilliardersspørsmålet

Erstatningsbeløpet vil kunne bli enormt. Her er det jo snakk om erstatning ikke bare til barna, men foreldre, søsken og kanskje besteforeldre som er mer eller mindre rammet. Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) avsa en dom om 20 000 Euro (200 000 kr.) i erstatning til et foreldrepar. Disse hadde «bare» fått for lite samvær med sitt barn. Et galt vedtak om omsorgsovertakelse er selvsagt mye verre.

For grov omsorgssvikt ble kommunen idømt å betale Ann-Hege Graftås fra Kirkenes [5,95 millioner](#) i erstatning. Frode Berg, fengslet i Russland for spionasje, fikk, uten å be om noe, 4,3 millioner i erstatning fra staten.

For ofrene for barnevernet kan det totalt være snakk om erstatningsbeløp i hundremilliardersklassen. Ett eksempel: Dersom hvert av de 33774 barna siden 1955 utløser tre millioner i erstatning, blir det totalt 100 milliarder kroner. Da forstår man at noen kan ha interesse av å holde dette under osteklokken.

DEL 18 – Veien videre: Et barnevern for fremtiden

Kjerne / Overgang til Løsning:

- Barnevernet har endret seg, men historien kaster fortsatt lange skygger.
- Feilene handler ikke bare om saksbehandling, men om holdninger, kultur og ansvar.
- Det trengs en ny modell for barnevern – en som setter barnet og familien i sentrum.

Fra kritikk til konstruktiv endring

Det norske barnevernet har gjennomgått store endringer, men tallene og historiene viser at systemet fortsatt svikter for mange.

Utfordringene handler ikke bare om enkeltsaker, men om **grunnleggende strukturer, holdninger og praksiser** som gjør at feil gjentas, og tilliten svekkes.

Dette er ikke bare en kritikk – det er en **advarsel** og et kall til handling.

Barnevernet står i dag som et symbol på både **Norges største skam** og **vår største mulighet til forsoning og forbedring**.

Etter alt dette reiser det seg et uunngåelig spørsmål:

Hvordan kan vi hindre at historien gjentar seg – og bygge et barnevern som er både rettferdig, tillitsvekkende og faglig sterkt?

For å oppnå det må vi våge å tenke nytt.

Det trengs strukturelle endringer, faglig fornyelse og en kultur som setter barnet og familien i sentrum.

DEL 19 – LØSNINGER: Et nytt og bedre barnevern

1. Et todelt barnevern – den mest nødvendige systemendringen

Historien viser at det ikke finnes én enkel løsning på alle barnevernets utfordringer. Men én strukturell endring peker seg tydelig ut: et todelt barnevern.

Gjennom flere tiår har granskinger, rapporter og erfaringer fra brukere og fagfolk vist at flest feil skjer i **undersøkelsesfasen**, altså før det tas stilling til hjelpetiltak eller omsorgsovertakelse.

Saker undersøkes ofte utilstrekkelig – og omsorgsovertakelser vedtas uten at fakta er tilstrekkelig kartlagt.

Selv om man ikke alltid kan unnskyldes saksbehandlingen er det et faktum at **de er satt til oppgaver de ikke er gitt forutsetninger for å mestre – og gitt en makt de aldri skulle hatt.**

Problemet ligger i **systemet**:

- nær 300 kommunale tjenester med svært ulik kompetanse
- tidspress og tidsfrister
- lite spisskompetanse på etterforskning
- for stor variasjon i praksis
- for stor risiko for feilvurderinger

Kompetansen i etterforskningsfasen er avgjørende. Norge har nær 300 barnevernstjenester – det sier seg selv at ikke alle kan ha den nødvendige spisskompetansen.

Systemet er rigget for feil. **Bedre organisering må til. Små justeringer nytter ikke – vi må våge å tenke nytt.**

Etter Fjeld-utvalgets rapport i Bergen ble det sagt at «det finnes ingen quick-fix». Jo, det gjør det. Løsningen ligger i dagen – den må bare gjennomføres.

Allerede i Befring-utvalget foreslo Barneombudet et todelt barnevern. Forslaget ble ikke fulgt opp – men tiden er nå overmoden.

☐ Hvordan et todelt barnevern bør organiseres:

A. En uavhengig undersøkelsesdel (fylkesvis / regional)

- Faglig bredt sammensatt gruppe (jurist, psykolog, barnefaglig kompetanse, politi-/etterforskningskompetanse).
- Objektiv behandling av meldinger, akuttvurderinger og alvorlige saker.
- Ikke organisatorisk knyttet til kommunen.
- Etterforskningsfaglig tilnærming – ikke barnevernspedagogisk alene.

B. En kommunal hjelpe- og tiltaksdel

- Skal følge opp familier, iverksette tiltak og samarbeide med nettverket.
- Fokus på støtte, veiledning, avlastning, nettverksarbeid og forebygging.
- Ivaretar relasjoner og hjelpetiltak – ikke bevisinnhenting.

☐ **Hva vi oppnår:**

- Riktigere beslutninger i førstelinjen
- Færre feilaktige omsorgsovertakelser
- Bedre avdekking av alvorlig omsorgssvikt
- Mindre konflikt mellom foreldre og barnevern
- Lavere sykefravær, mindre slitasje og lav turnover
- Mer tid til forebygging og familiearbeid
- Et mer rettssikkert og faglig forankret system

BvB mener tiden er inne for å **løfte blikket og handle**. Vi ser ingen annen reell løsning enn et todelt barnevern – og vi bistår gjerne med **brukerkompetanse og erfaring** i utredningsarbeidet.

2. Barnevernreformutvalg – en helhetlig systemanalyse

Samtidig trengs et bredere grep. BvB foreslår et **nasjonalt barnevernreformutvalg**, uavhengig av strukturer som Barnevernssreformen fra 2022.

☐ **Mandatet:**

- gjennomgå hele systemet – fra utdanning til praksis
- foreslå løsninger på kort, mellomlang og lang sikt
- integrere jeg-perspektivet fra barnevernberørte i alle deler av utredningen
- sikre større åpenhet, faglighet og rettssikkerhet

☐ **Tema utvalget bør utrede:**

- Hvordan dagens organisering påvirker kvalitet og rettssikkerhet
- Hvordan todeling kan gi bedre beslutninger og mindre konflikt
- Hvordan utdanning, rekruttering og ledelse bør styrkes
- Hvordan faglig kultur kan endres fra kontroll til hjelp
- Hvordan brukermedvirkning kan bli reell og systematisk
- Psykisk helse, veiledning, krisehjelp og ettervern
- Hvordan stigma kan brytes og tillit gjenreises
- Hvordan økonomiske insentiver påvirker praksis
- Hvordan institusjons- og fosterhjemsomsorg kan kvalitetssikres

☐ **Leveranse:**

En rapport innen 12 måneder med konkrete forslag til strukturelle, faglige og kulturelle endringer.

3. Gjenopptakelseskommisjon for barnevernssaker

Feil vil alltid kunne skje – men i barnevernssaker har feil livslange konsekvenser.

En ordinær klageprosess er ikke nok. Fylkesnemnda og domstolene kan ikke overprøve forvaltningens frie skjønn, og tidligere saker er preget av feilvurderinger som aldri er grundig undersøkt.

☐ **Derfor må det opprettes en egen gjenopptakelseskommisjon, etter modell fra Gjenopptakelseskommisjonen for straffesaker.**

Kommisjonen vil:

- gi reell rettssikkerhet til foreldre og barn
- gi mulighet til gjenopptakelse der vedtak bygger på mangelfull saksbehandling
- sikre læring i systemet og forebygge nye feil
- styrke tilliten til barnevern og domstoler
- være et vern også for ansatte – feil blir systemfeil, ikke individuelle nederlag

☐ **Hvorfor er en kommisjon nødvendig?**

- store variasjoner i praksis gjennom tiårene
- omfattende dokumenterte systemfeil
- statens plikt etter EMK art. 8 til å undersøke alvorlige inngrep i familielivet
- mulig feilrate som enkelte fagpersoner anslår til 60%
- manglende statistikk og fravær av uavhengig gransking

☐ **Hvordan bør prosessen være?**

(BvB foreslår å bruke samme prinsipper som etter NAV-skandalen:)

- Alle som mener vedtak etter barnevernloven er feil, kan melde saken inn
- Saken granskes på nytt av et uavhengig organ
- Dersom vedtaket var feil: rettferdig unnskyldning og økonomisk oppreisning

En åpen og rettferdig prosess vil ikke svekke barnevernet – den vil styrke det.

Fordeler også for barnevernet

En gjenopptakelseskommisjon vil ikke være et angrep på barnevernet, men et vern for det. Den vil bidra til kvalitetssikring, rettferdighet og profesjonalisering – og dermed beskytte ansatte mot urettferdige beskyldninger i saker der systemet har sviktet.

Gjenopptakelseskommisjon må til

Selv om det gjøres mye bra i bv må vi ikke ha berøringsangst. *Saker der barnevernet har gjort en god jobbb rettferdiggjør ikke saker det er gjort feil i.*

Vi må erkjenne at det dessverre er blitt gjort ganske mange alvorlige feil i barnevern og fylkesnemnder. Barnevernet har også tydelig endret praksis i perioden, da det er store variasjoner særlig mellom de siste tiårene.

Politikere og fagfolk har skapt trender innen barnevern. Tallenes klare tale kan ingen komme fra: **Alt kan ikke ha vært gjort rett, alltid.**

Jeg er oppgitt over hvordan samfunnet nesten konsekvent viker unna barnevernets arbeid på dette området. Tallene mine kan diskuteres - det kan være noen tusen mer eller mindre. Det er ikke poenget. Poenget er at skjebnen til disse barna og familiene er så lite verdsatt at

myndighetene ikke engang har brydd seg med å lage etterrettelige statistikker over antallet omsorgsovertakelser før de seneste år - for ikke å si at de ikke har brydd seg om å granske vedtakene. Man kan som sagt undres på hvorfor.

Penger er nevnt. Det ligger MYE penger i bv bransjen, for mange aktører – og det kan altså bli enorme erstatningssummer.

Prestisjetap (mange har gått høyt ut og frontet sterke meninger).

Kan det også være fordi saker etter bv loven går rett inn i den norske velferden, som vi skal være så stolte av? Evnen til å ta vare på de små. Velferdsretten omfatter regler om offentlige tiltak av særlig betydning for den enkeltes livsvilkår og livskvalitet, regler som skal trygge rettigheter og rettssikkerhet.

Velferdsrett er en del av utdanningen til bv ansatte. Men hva lærer de? Rettssikkerheten til bv ofre er i hvert fall ikke god. Og mange av ofrene har altså ikke styrke igjen til å prøve den.

Kommisjon – fordelaktig også for barnevernet

Barnevernet sliter med tillit og omdømme. Barneverns-studenter gruer seg for å fortelle hva de studerer. Mange ansatte i bv liker ikke å fortelle hvor de jobber.

Når vi gjør feil må vi først vedgå/innrømme virkeligheten, deretter unnskyld og til slutt gjøre det godt igjen. Slik er det alltid, med oss alle. Først da kan vi igjen oppnå tillit og bedre vårt omdømme.

Studentene synes det kan være ubehagelig å si til fremmede mennesker at de studerer bv. Det er rimelig sikkert at det vil bli behageligere når fortidens feil er ryddet opp i. Det nytter ikke å sope feilene under teppet og håpe ingen ser dem.

En kommisjon, med alle saker som der kommer inn, vil også gi alle som jobber med å gjøre bv bedre mye nyttig informasjon.

4. Helsehjelp og lavterskeltiltak for barnevernberørte

Psykiske reaksjoner etter barnevernsaker er utbredt, men hjelpen er minimal. BvB anbefaler at helsehjelp inngår i systemanalysen, med særlig vekt på lavterskel støtte.

□ Tiltak som bør etableres:

- kommunale kriseteam for foreldre og ungdom i akuttkrise
- et nasjonalt ressurscenter for traumer hos barnevernberørte
- lokale møteplasser og tilbud som reduserer isolasjon og utenforskap
- en gratis, døgnåpen kontakttelefon
- familieorientert traumebehandling – ikke bare individuell terapi

BvB drifter allerede møteplasser og kontakttelefon frivillig. Erfaringen er tydelig:
Tidlig støtte reduserer traumer, konflikter og langvarige psykiske problemer.

Oppsummering av løsningskapitlet

For å gjenreise tillit og sikre rettssikkerhet må barnevernet fornyes strukturelt, faglig og kulturelt.

Barnevernberørtes landsforening (BvB) foreslår:

1. **Et todelt barnevern**
2. **Et nasjonalt barnevernreformutvalg**
3. **En gjenopptakelseskommisjon**
4. **Lavterskel helsehjelp og støtteapparat**

Dette utgjør et helhetlig forslag som kan skape et barnevern som er tryggere for barn, mer rettferdig for foreldre – og bedre for fagfolk.

Avslutning

Tiltakene som skisseres i denne analysen peker i samme retning: et barnevern med **mindre frykt, sterkere rettssikkerhet og bedre resultater** – for barn, familier, ansatte og samfunnet som helhet.

For første gang har vi et kunnskapsgrunnlag der **brukererfaringer, statistikk, granskinger og fagkunnskap** kan ses i sammenheng.

Det gir en unik mulighet til å skrive et nytt kapittel i historien om norsk barnevern – et kapittel preget av **trygghet, åpenhet og tillit**.

Uansett hvordan man snur og vender på tallene, tegner analysen et alvorlig bilde.

Norge har hatt flere store samfunnsskandaler – NAV-saken, Fosen-saken, forhold i Forsvaret – men barnevernets feilgrep er kanskje den mest alvorlige av alle.

Ikke fordi den har fått mest oppmerksomhet, men fordi konsekvensene rammer dem som har minst makt til å forsvare seg: **barn og familier**.

Professor Jan Fridthjof Bernt ved Universitetet i Bergen har formulert det slik:

«Som skandale er svikten i barnevernet kanskje den aller verste, fordi de feil som gjøres kan få varige og katastrofale konsekvenser for barn og voksne.»

Bak statistikken ligger menneskeliv:

familier som er revet fra hverandre, barn som aldri fikk den tryggheten de ble lovet, og voksne som bærer dype sår – ofte uten å bli trodd.

Dette handler ikke først og fremst om enkeltpersoner, men om **systemer, strukturer og kultur** – og om mangel på læring, ydmykhet og selvrefleksjon over tid.

Det krever handling.

Barnevernberørtes landsforening (BvB) vil fortsette å arbeide for **reform, rettferdighet og forsoning**.

Analysen er sendt til Barne- og familiedepartementet, partiene på Stortinget, relevante komiteer, FO, KS og flere mediehus.

Målet er ikke å henge ut enkeltpersoner, men å bidra til varige endringer – til et barnevern som **faktisk ivaretar barnas beste og fortjener tillit**.

Til syvende og sist handler dette om ett enkelt prinsipp:

«Du skal ikke tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv.»

Takk for meg.

Noen flere kilder* (har ca. 100 til – men dette skulle holde for å dokumentere behovet for todelt bv, reform, gjenopptakelseskommisjon og helsehjelp):

Riksrevisjonen hudfletter barnevernet: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10050838>

Forsker Elisabeth Backe-Hansen (NOVA Rapport 2/2001):

"Saksbehandlerne konstruerte argumentasjonskjeder der det primært var argumentene for forslaget om omsorgsovertakelse som kom fram".

Fylkesmannen avdekket uforsvarlig saksbehandling og flere brudd på barnevernloven i en sak:

http://www.ostlendingen.no/Fylkesmannen_med_sterk_kritikk_av_barnevernet-5-69-28609.html

Menneskerettsadvokat mener at barnevernet bryter menneskerettighetene:

<http://www.tv2.no/nyheter/utenriks/menneskerettighetseksperter-barnevernet-i-bergen-bryter-menneske-rettighetene-3519914.html>

Professor i medisin ved UiB: "Vi må stoppe norsk rettspraksis og barnevernspolitikken fra å få totalitære trekk".

<http://www.bt.no/meninger/debatt/Til-barnets-nest-beste-3376500.html>

Merete Smith: "Det er liten tvil om hvem av de to partene som får sin rettssikkerhet best ivarettatt – det er det offentlige og ikke borgeren".

<https://www.nrk.no/ytring/en-femmer-for-rettssikkerheten-1.12037621>

Prisbelønt fastlege: "Det er milevis forskjell mellom inntrykket jeg har av henne som mor og det bildet som ble tegnet av barnevernet. Barnevernet opptrer hårreisende".

<https://www.dagbladet.no/nyheter/retten-refser-barnevernet-etter-at-kvinne-ikke-fikk-prove-foreldre-og-barn-institusjon/62820969>

Forfatter: "Barnevernet ser suverent bort ifra både dommer i Bergen tingrett, fylkesnemndvedtak og pålegg fra Fylkesmannen i Hordaland - byråkratiet styrer rettsapparatet".

<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Staten-eier-barna-6612778.html>

Professor Marit Skivenes er bekymret over at praksisen er endret. Foreningen gjenoppta er ikke det:

[Skivenes med skivebom om barnevernet | Fontene.no](http://www.skiivenes.no/skivebom-om-barnevernet-i-fontene.no)

Adv. Kristin Hovden: "Barneverntjenesten har i sak etter sak vist seg å være generelt preget av mistillit til foreldre". "Forholdene er rett og slett blitt helt uholdbare for de som ønsker å arbeide med barn og foreldre slik barnevernloven foreskriver".

<https://www.gjengangeren.no/leserbrev/skandalose-forhold-i-horten-barnevern/s/2-2.426-1.657561>

Psykiater Leif Roar Falkum: "Skal det være slik at om noen har slitt en periode skal miste muligheten til å få barn, da er vi på feil vei". "Alvorlig overgrep av barnevernet", sier adv. Edmund Asbøll: <http://www.tv2.no/a/3935568>

Adv. Brynjar Meling ikke i tvil om at det skjer for mange omsorgsovertakelser:

http://rogalandsavis.no/index.php?page=vis_nyhet&NyhetID=96366

Adv. Sylte sier at det er "uredelighet og udugelighet i barnevernet" <http://www.advokatsylte.no/barn/uredelighet-og-udugelighet-i-barnevernet>

Barnevernpedagog kaller etaten for et makkverk, med fastlåste arbeidsmetoder, tidsnød og tiltaksfattigdom.

<http://www.dagsavisen.no/samfunn/hudfletter-barnevernet-fra-innsiden/>

Flere eksperter advarer mot hastverksarbeid: http://www.nrk.no/magasinet/barnevernet-tok-amalie_-1.11969643

Erfaren, tidligere ansatt sier "de bruker altfor sterke virkemidler", og ikke vil anbefale noen å kontakte barnevernet:

<https://www.bygdeposten.no/lokale-nyheter/de-bruker-altfor-sterke-virkemidler/s/1-43-7459439>

Adv. Venil-Thiis: "I de 20 årene jeg har prosedert i Fylkesnemnda, er det maks tre saker hvor jeg kan se at omsorgsovertakelse var nødvendig. Da har stoff og alkohol vært inn i bildet. Resten har ikke fremstått som fornuftig begrunnet".

<http://byavisa.no/2012/09/04/advarer-foreldre-mot-barnevernet/>

"Det er noe grunnleggende galt med barnevernet" Kronikk av Gro Hillestad Thune:

<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Kronikk-Det-er-noe-grunnleggende-galt-med-barnevernet-8041410.html>

"Løgn, dokumentfalsk, ukultur og manglende respekt".

<https://www.avisast.no/nyheter/i/04pl10/alvorlig-kritikk-mot-barnevernet>

Bv tar for mange barn: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/barnevernet/advokater-slaar-alarmer-barnevernet-tar-for-mange-barn-fra-foreldrene/a/23467943/>

"Det er så fort gjort å dømme oss som blir utsatt for barnevernet. Og tenke at det er en grunn til at barna blir tatt fra oss. Det er det ikke alltid, og denne saken beviser det":

<http://www.ba.no/nyheter/fikk-flytte-hjem-igjen-til-mor/s/1-41-6511871>

Mer penger og flere ansatte har ikke hjulpet: http://www.dagsavisen.no/nyemeninger/v%C3%A5rt-forslag-til-et-framtidig-barnevern-1.769785?fb_action_ids=10153652529991150%2C10154462760356323%2C613961038765106%2C315130318878122&fb_action_types=og.comments

https://www.dagsavisen.no/nyemeninger/v%C3%A5rt-forslag-til-et-framtidig-barnevern-1.769785?fb_action_ids=10153652529991150%2C10154462760356323%2C613961038765106%2C315130318878122&fb_action_types=og.comments

Professor og lege: "Blir fakta som ikke bekrefter hypotesen oversett og utelatt i barnevernssaker"?

http://nordnorskdebatt.no/article/bekreftelsesfellen-i?fb_comment_id=1013099348765373_1013117382096903&comment_id=1013117382096903#f201660dd3008

Barnevernet krenker både barna og foreldrene. Høgskolelektor utgir bok.

<https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/-barnevernet-krenker-barna-1.1765190>

Ba om hjelp - fikk sjokkbeskjed. Sønnen hennes er totalt forandret etter møtet med barnevernet.

<https://www.avisast.no/nyheter/i/6kqgar/ba-om-hjelp-fikk-sjokkbeskjed>

Barnevernsbarn ble IQ-testet: <http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/Barnevernsbarn-ble-IQ-testet-2591877.html#.Vd8SODuxvO8.facebook>

Foreldrepar følger seg uthengt av bv.: <http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/sandnes/Foreldrepar-foler-seg-uthengt-av-barnevernet-3786293.html>

Advokat: - Barnevernet la fram falsk rapport i retten. <https://www.dagbladet.no/nyheter/advokat---barnevernet-la-fram-falsk-rapport-i-retten/60682598>

Tidligere ansatt ved barnevernstjenesten sendte bekymringsmelding angående sitt eget barnebarn etter en krangel med barnets mor. <https://www.nettavisen.no/nyheter/mor-tok-datterens-barn-etter-familiekrangel/s/12-95-3113314>

"Hele arbeidets natur tilsier at vi må forvente at feil gjøres regelmessig". Adv. Pål O. Minde

<http://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/Minner-om-hersketeknikk-3733664.html>

Bekymringsvern eller barnevern? Spesialpedagog spør: <https://www.nordlys.no/kronikk/bekymringsvern-eller-barnevern/s/1-79-2867729>

Det gikk dårlig med 70% av barna bv overtar omsorgen for: <http://www.nibr.no/pub109>

Barn flyttes rundt som pakker: <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/skoleelev-flyttes-mellom-barnevernsinstitusjoner-for-niende-gang-1.12010529>

Et forskningsprosjekt ved Høyskolen på Lillehammer, som vurderte utdanningen til sosionomer, barnevernspedagoger og vernepleiere, konkluderte med at utdanningen var halvfabrikata og klientene dermed er prøvekaniner: <http://www.forskning.no/Artikler/2006/september/1157356413.46>

Ap politiker spør om vi har en barnevernsbingo. http://www.tb.no/Har_vi_en_barnevernsbingo_-5-76-19575.html

Barnevernsgutt: "Har lært alt om dop i barnevernet" <http://www.bt.no/nyheter/lokalt/Har-lart-alt-om-dop-i-barnevernet-1938888.html>

"Fylkesnemnda må lære seg å stille de riktige spørsmålene": http://www.bygdeposten.no/lokale_nyheter/article7459439.ece22

Professor Marianne Hoslev Skånland: "Barnevernet - dessverre en skadevolder"

<http://www.mhskanland.net/page2/page69/page69.html>

Fosterforeldre slutter: "Vi ønsket å gjøre som fosterbarna og våre egne barn ønsket – ikke som barnevernet"

http://www.sfm.no/Arkiv-2007/Art-Mai-07/20.05.2007.Derfor_sluttet_vi_som_fosterforeldre.htm

Afrikanske mødre føler seg mobbet av barnevernet: <http://www.bt.no/nyheter/lokalt/--Verre-enn-krigen-vi-flyktet-fra-2703127.html>

Adv. Kvilhaug hevder at 80% av omsorgsovertagelsene er unødige, og burde funnet sin løsning i familien:

http://www.barnasrett.no/sverre_kvilaug/dagens_barnevern_knuser_familien.htm

Advokater sier at sakkyndige er kjøpt og betalt av barnevernet: http://www.nrk.no/sognogfjordane/_for-tette-band-i-barnevernet-1.11311342

Bv manipulerer egne brukerundersøkelser:

<http://www.avisast.no/distriktet/orkdal/article6640685.ece#.VEc9wIDB7u8.facebook>

Adv. Schjønby sier: "Er det noe rart at folk er redd barnevernet?" <http://www.oa.no/leserbrev/article7721091.ece>

Barnevernet lyver:

http://www.oa.no/leder/article7669774.ece?ns_campaign=article&ns_mchannel=tweet_button&ns_source=twitter&ns_linkname=twitter&ns_fee=0#/responses/10798820

– Jeg var jo forberedt på at sakstypen kan være krevende. Men jeg er både overrasket og skuffet over norsk barnevern. Det er altfor mange som fratas ungene sine på sviktende grunnlag, sier Curt A. Lie:

[Barneadvokater med skarp kritikk av norsk barnevern \(juristen.no\)](http://www.barnasrett.no/sverre_kvilaug/dagens_barnevern_knuser_familien.htm)

Prof. emeritus Marianne Haslev Skånland har jobbet med temaet barnevern lenge. Hun har et helt arkiv med artikler:

<http://www.mhskanland.net/page2/page2.html>

*Noen lenker fungerer ikke lenger, men ved å kontakte kilden får man artikkelen.